

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. ชุดโครงการวิจัย : วิจัยและพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืช
2. โครงการวิจัย : ศึกษาการอนุรักษ์พืชพื้นเมือง ในชุมชนและพืชหายาก
ตลอดจนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์ตาม ตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
3. ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย) : ศึกษาพฤกษศาสตร์ของพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้
3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา)
ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) : Study on Botany of Local Plant Varieties in
communities located in Three provinces(Nakhon Si
Thammarat Phattalung and Songkhla) of the South.
4. คณะผู้ดำเนินงาน
หัวหน้าการทดลอง : นางสาววาสนา มั่งคั่ง สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
ผู้ร่วมงาน : นางสาวรุ่งทิวา ธนธาตุ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
: นางสาววารภรณ์ ทองพันธ์ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
5. บทคัดย่อ

การศึกษาพฤกษศาสตร์ของพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา) มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลชุมชนที่มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืช เพื่อบันทึกข้อมูลพืชที่ชุมชนได้อนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาโอกาสของพืชที่ชุมชนได้อนุรักษ์ไว้จะมีคุณสมบัติเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 กำหนดไว้หรือไม่ โดยการสำรวจชุมชนใน 3 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา เนื่องจากทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าวมีความหลากหลายของพันธุกรรมพืชพื้นเมืองโดยเฉพาะพันธุ์ข้าวที่ชุมชนได้อนุรักษ์และคัดเลือกพันธุ์ไว้สำหรับใช้ประโยชน์ในการบริโภคในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นยารักษาโรค ใช้ทำสิ่งที่อยู่อาศัย ทำอุปกรณ์ประกอบอาชีพทำมาหากิน และใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับชนิดพืชและการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน จากนั้นดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามและบันทึกข้อมูลลักษณะของพืช และการใช้ประโยชน์วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จัดทำเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อให้ทราบว่าพืชท้องถิ่นใน 3 จังหวัดภาคใต้ที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์แต่ละชุมชนมีพืชชนิดใดบ้าง และใช้ประโยชน์อย่างไร และมีศักยภาพที่จะเป็นพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามกฎหมายหรือไม่ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาชุมชนทั้งหมด 17 ชุมชนที่มีการ

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพืชชนิดต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดพัทลุง 60 ชนิด จังหวัดสงขลา 75 ชนิด และ จังหวัดนครศรีธรรมราช 34 ชนิด โดยพืชที่ชุมชนมีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์เป็นพืชพื้นเมืองทั่วไป และพืชป่า และยังไม่ปรากฏชนิดพืชใดที่มีศักยภาพเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามกฎหมาย

คำนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 กล่าวถึงพืช 4 ประเภท ได้แก่ พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ทั้ง 4 ประเภทนี้แบ่งการคุ้มครองเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ต้องยื่นจดทะเบียนจึงจะได้สิทธิ ได้แก่พันธุ์พืชใหม่ และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น อีกกลุ่มหนึ่งถือเป็นสมบัติของชาติ จึงเป็นการคุ้มครองโดยไม่ต้องยื่นจดทะเบียน ได้แก่ พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า แต่การเข้าถึง หรือการนำไปใช้ประโยชน์โดยการ เก็บ จัดทำ หรือรวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ มีคนถามว่า เรานำมาปลูกไว้บริโภคในครัวเรือนหรือขายผลผลิตต้องขออนุญาตไหม ตอบว่าไม่ต้อง เพราะกฎหมายกำหนดว่าต้อง “เก็บ จัดทำ หรือรวบรวม เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า” จึงเข้าข่ายที่ต้องขออนุญาต

คำว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 หมายความว่า พันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งภายในราชอาณาจักรและไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 การยื่นจดทะเบียน สิทธิเป็นของชุมชนที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นขึ้นมา แต่ชุมชนมิได้มีสถานะเป็นนิติบุคคล จึงยื่นจดทะเบียนเองไม่ได้ ต้องให้หน่วยงานที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นผู้ยื่นที่จดทะเบียนให้ ซึ่งต่างจากพันธุ์พืชใหม่สามารถยื่นจดทะเบียนได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเพราะสิทธิที่เกิดเป็นของนักปรับปรุงพันธุ์เอง

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช จึงดำเนินงานวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลชุมชนและศักยภาพของพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ว่ามีคุณสมบัติเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นหรือไม่ และพบว่าบางชุมชนที่อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองหรือพันธุ์ในท้องถิ่น ที่คณะผู้วิจัยศึกษาข้อมูลแล้วคาดว่าน่าจะมีคุณสมบัติเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นเพราะเข้ากฎเกณฑ์ตามกฎหมาย คือ มีอยู่เฉพาะชุมชนใดชุมชนหนึ่งในราชอาณาจักร ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยตัวชุมชนมีการดำรงชีวิตและสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาเกินกว่า 10 ปี แต่หลังจากตรวจสอบข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะพืชนั้น ทำให้ทราบว่าพืชต่าง ๆ ดังกล่าวมีปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอื่นแล้ว เนื่องจากมีการให้ หรือแลกเปลี่ยนพันธุ์กรรมกันโดยตลอด เช่น

เมื่อมีการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ก็นำพันธุ์กรรมพืชเหล่านั้นติดตัวไปด้วย ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงยังไม่พบชุมชนใด ภูมิภาคใต้ 3 จังหวัด (จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา) มีชนิดพืชที่มีศักยภาพหรือมีคุณสมบัติเป็นพันธุ์ พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามกฎหมายฉบับนี้

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. เอกสารข้อกำหนดและข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพันธุ์พืช
2. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา)
3. เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์สำนักงาน เครื่องเขียน เช่น กระดาษ ดินสอ ปากกา กรรไกร มีด
4. เครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และ เครื่องมือบันทึกลักษณะพืช เช่น แบบบันทึก ลักษณะ กล้องถ่ายภาพพร้อมอุปกรณ์

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ เพื่อประเมินข้อมูล การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พันธุ์พันธุ์พืช พื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา)
2. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และจำแนกชนิดพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา)
3. บันทึกข้อมูลพืชพื้นเมืองที่มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล

เวลาและสถานที่

ระยะเวลา 4 ปี (ปีงบประมาณ 2554-2558)

สถานที่ชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลการทดลอง

1. ศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ เพื่อประเมินข้อมูล การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชนเขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา)โดยการใช้คำถามจากเครื่องมือที่สร้างขึ้น (ภาคผนวก 1) เพื่อศึกษาว่าชุมชนมีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พืชในชุมชนของตนอย่างไร ทั้ง 3 จังหวัด ดังนี้
  - 1.1 จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 ชุมชน ได้แก่
    - 1.1.1 ชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง หมู่ 5 ตำบลหุ่ร่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าวและเลี้ยงกุ้งกุลาด่านอกจากนี้ยังมีพืชที่ชุมชนได้อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ถือเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิต และอยู่เคียงคู่กับชาวลุ่มน้ำปากพนังมาอย่างยาวนานก็คือการใช้ประโยชน์จากต้นจาก สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งต้น ได้แก่ ทางจาก ใบจาก ก้านใบจาก งวงจาก และลูกจาก นอกจากนี้ยังมีการอนุรักษ์พืชป่า เช่น ต้นโพธิ์ทะเล มะดัน มะเดื่อ มะตูม ลำพู ลำแพน เพื่อใช้ในการสร้างบ้านเรือน ทำกรงนก ทำเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น
    - 1.1.2 ชุมชนบ้านสวนหลวง หมู่ที่ 3 ตำบลสวนหลวง บ้านดอนทือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชาวบ้านมีอาชีพหลักทำนา อาชีพรองทำสวนผัก โดยนาข้าว ส่วนมากเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่ชุมชนเก็บอนุรักษ์ไว้ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ผักที่ปลูกเป็นผักสวนครัวที่บริโภคในท้องถิ่น ส่งขายนอกเขตจังหวัด และส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ บวบก ผักกูด
    - 1.1.3 ชุมชนบ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 1 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรของตำบลกำโลนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ค้าขาย /ธุรกิจส่วนตัว รัฐบาลการพนักงานบริษัทเอกชน/รัฐวิสาหกิจ อาชีพเกษตรกรรมพืชที่ปลูกและอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น ได้แก่ พืชผัก - ผลไม้ท้องถิ่น เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน ลองกอง กระท้อน สาคู ผักกูด เถลิง เลียงไก่ พื้นบ้าน เลียงโคพื้นบ้าน เลียงผึ้ง ทำปุ๋ยชีวภาพ แปรรูปผลไม้ แปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ทำผ้ามัดย้อม ผ้าบาติก ผลิตภัณฑ์จักสานและกะลามะพร้าว ปลูกพืชสมุนไพร เป็นต้น
    - 1.1.4 ชุมชนบ้านเขาขุนพนม ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ของท้องถิ่นภาคใต้ เช่น สะตอ เถลิง หมาก มังคุด ลองกอง ยางพารา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงที่มีความสำคัญ ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นที่นับถือและรู้จักของคนทั่วไป พืชที่ชุมชนอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นพื้นท้องถิ่น ประเภทผัก ไม้ผล พืชสมุนไพร
    - 1.1.5 ชุมชนบ้านคีรีวงค์ หมู่ที่ 9 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เป็นชุมชนเก่าแก่ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่สงบสังคมแบบเครือญาติ อาชีพหลัก คือการทำสวนผลไม้ เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มมัดย้อม กลุ่มสมุนไพร กลุ่มจักสานกะลามะพร้าว กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มไวน์ และกลุ่มทุเรียนกวน พืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งบริโภคสด และแปรรูปเป็นสินค้า ได้แก่ มังคุด ส้มแขก ยาสูบ โกฎพุงปลา มะไฟกา

1.1.6 ชุมชนบ้านสวนจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนบ้านสวนจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพหลัก ทำสวนผลไม้ รับจ้าง ค้าขาย ทำสวนยาง แต่พืชที่ชุมชนอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน คือ จันทน์เทศน์ โดยชาวบ้านในชุมชนไปเก็บผลจันทน์เทศน์จากป่ามาใช้ประโยชน์โดยการแปรรูปเป็นแช่อิ่ม น้ำจันทน์เทศน์ เครื่องเทศอบแห้ง แต่เมื่อตลาดในท้องถิ่นและมาเลเซียมีความต้องการมากขึ้นทุกปี ชาวบ้านจึงนำจันทน์เทศน์จากป่าบนภูเขามาขยายพันธุ์ปลูกเพิ่มจำนวนในสวน หมู่บ้าน เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต เพิ่มรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์จันทน์เทศน์

1.1.7 ชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลเค็ง อำเภอลำพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลเค็ง อำเภอลำพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพหลักคือการทำสวน เลื่อกระดูก อาชีพรองคือ ทำนา ทำสวนยาง ไร่รับจ้างทั่วไป ตำบลเค็งมีสภาพเป็นป่าพรุประมาณร้อยละ 70 นอกจากนั้นเป็นป่าพื้นที่ราบลุ่มมีน้ำขังตลอดทั้ง ประชาชนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ตามที่พื้นที่ราบที่น้ำไม่ท่วมขัง และอาศัยอยู่ตามเนินสูงที่เรียกว่า “ควน” โดยชาวบ้านในชุมชนจะเก็บกระดูกจากป่าพรุในสภาพธรรมชาติมาใช้ประโยชน์โดยการจักสานทำเสื่อปูนั่ง หรือนอน ทำผ้าบ้าน ทำกระเป๋าถือสำหรับสตรี มีร้านจำหน่ายในชุมชน และส่งขายในตลาดกรุงเทพฯ เช่น ตลาดนัดจตุจักร การอนุรักษ์กระดูกของชาวบ้านคือปล่อยให้ขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการเผาหรือทำลาย แต่เลือกเก็บเฉพาะขนาดต้นที่เหมาะสมนำมาใช้ในการจักสาน

1.1.8 ชุมชนบ้านเพิง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเพิง อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนบ้านเพิง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ได้แก่ การปลูกข้าว เป็นการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมโดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติเป็นสำคัญ สำหรับด้านปศุสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์ไว้จำหน่าย ได้แก่ โค สุกร และเลี้ยงบริโภคเหลือจากบริโภคไว้จำหน่าย ได้แก่ ไก่ ซึ่งชุมชนมีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวยาโคที่ใช้ทำขนมในพิธีสำคัญทางศาสนา ข้าวยมนุ่น เป็นต้น

1.2 จังหวัดพัทลุง จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่

1.2.1 ชุมชนบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 2 ตำบลตะโหมด อำเภอดงระหวง จังหวัดพัทลุง

ชุมชนหมู่ 2 บ้านหัวช้าง ประชากรส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาอิสลาม อาชีพทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด และปลูกยางพารา หมาก ปาล์มน้ำมัน ชุมชนนี้มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร มีหมอชาวบ้าน

หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรค โดยสมุนไพรที่นำมาใช้ เช่น กลอยจืด ว่านลูกไก่ทอง กำแพงเจ็ดชั้น กำลังหนูมาน ชะเอม เป็นต้น

1.2.2 ชุมชนริมทะเลสาบสงขลา ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง หาปลา ค้าขาย เนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง บางที่เป็นที่ดอนสามารถทำสวนปาล์ม ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ แตงกวา นอกจากนี้ยังมีไม้ยืนต้นที่ทนน้ำท่วมขังได้ เช่น เสมีดขุ่น ลำเท็ง กระต้อมหมู สมอทะเล เสมีดขาว เป็นต้น

1.2.3 ชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

บ้านทุ่งโพธิ์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนยาง สวนผลไม้ ทำนา และมีพืชอายุสั้นที่มีการอนุรักษ์โดยปลูกพืชเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับบริโภคในชุมชน และจำหน่ายให้กับผู้บริโภคทั้งในพื้นที่ และนอกเขตพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นพืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร พืชไร่และพืชสมุนไพรที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้แก่ ถั่วหรั่ง มันขี้หนู ขมิ้นขาว ขมิ้นย่าน มะแว้ง หัวโพล หม้อข้าวหม้อแกงลิง หย้าไผ่น้ำ ดีปลี ว่านสาวหลง กลีบแรด หางช้าง โดไม่รู้ล้ม สมอพิเภก เบญจรงค์ พลุควา ควาตอง เจตมุนเพลิงดอกขาวเจตมุนเพลิงดอกแดง ว่านนางครวญ บอนส้ม บอนดำ หนูมานประสานกาย เห็ดเหมีด หัวเปราะหอม

1.2.4 ชุมชนบ้านนาส้อง หมู่ที่ 11 บ้านนาส้อง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

เป็นชุมชนที่อยู่ติดต่อกับชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ มีชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์เหมือนกันเนื่องจากมีวัฒนธรรมที่คล้ายกัน ชาวบ้านบางส่วนรับถือศาสนาอิสลาม บางส่วนนับถือศาสนาพุทธ พืชที่ปลูก อนุรักษ์ใช้ประโยชน์ในชุมชน และค้าขาย ได้แก่ ถั่วหรั่ง มันขี้หนู และพืชสมุนไพร

1.2.5 ชุมชนบ้านน้ำเลือดใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ชาวบ้านมีอาชีพหลักทำนา ทำสวนผลไม้ สวนยาง เลี้ยงสัตว์และรับจ้าง พันธุ์ข้าวที่ชุมชนปลูกเป็นข้าวพื้นเมือง และข้าวพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์เล็บนก ชาวเบตง มาเลแดง และชยันนา นอกจากนี้ยังพบพืชที่สร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน คือ ข่าตาแดง โดยบางครั้งกวาดจากเดิมทำนาเป็นอาชีพหลัก กลับเปลี่ยนเป็นปลูกข่าตาแดงเป็นอาชีพหลัก ทำนาเป็นอาชีพรอง เนื่องจากชุมชนตลอดจนวัฒนธรรมการบริโภคของภาคใต้นิยมบริโภคอาหารที่รสชาติเผ็ดร้อน อาหารที่บริโภคและมีข่าเป็นส่วนประกอบได้แก่ ต้มยำ น้ำพริกแกงเผ็ด เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันปลูกข่าตาแดง ซึ่งเป็นข่าที่บริโภคอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นเวลานานแล้ว

1.2.6 ชุมชนบ้านนาปะขอ หมู่ที่ 4 ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ตำบลนาปะขอแบ่งเขตการปกครอง เป็น 12 หมู่บ้านประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่ 1 บ้านหาดไข่เต่า , หมู่ 2 บ้านพน , หมู่ 3 บ้านควนโหนด , หมู่ 4 บ้านนาปะขอ, หมู่ 5 บ้านช่างทอง , หมู่ 6 บ้านนาหม่อม , หมู่ 7 บ้านวัดโหนด , หมู่ 8 บ้านแหลมคูลา , หมู่ 9 บ้านปากพล , หมู่ 10 บ้านคลองซีพสภรณ์ , หมู่ 11 บ้านหัวปอ , หมู่ 12 บ้านทุ่งเศรษฐีชุมชนในเขตตำบลนาปะขอเกิดมาประมาณ 101 ปีมีผู้อาศัยประมาณ 2165 หลังคาเรือนโดยในหมู่ที่ 4 มีกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้านโดยองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและพัฒนา

องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์ข้าว ทำให้ชาวบ้านมีการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวดั้งเดิมและพัฒนาพันธุ์โดยวิธีคัดเลือกพันธุ์ที่มีลักษณะตรงตามความต้องการของชุมชน สำหรับเก็บไว้บริโภค ที่เหลือส่งขายในพื้นที่ใกล้เคียง

1.3 ศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ เพื่อประเมินข้อมูล การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 7 ชุมชน ได้แก่

1.3.1 ชุมชนในเขตอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทานา รองลงมาได้แก่ ประมงชายฝั่ง เลี้ยงปลา ในกระชัง เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ทำน้ำตาลโตนดและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด นอกจากนี้ยังเริ่มมีการปลูกอนุรักษ์ พืชป่า เช่น กง กระพ้อ กระโดน ชี้กาดิน เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน เป็นอาหาร และสมุนไพรรักษาโรค

1.3.2 ชุมชนในเขตอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

อำเภอคลองหอยโข่งแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 ตำบล 32 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลคลองหอยโข่ง ทุ่งลาน โคกม่วง และ คลองหลา ประชากรเป็นคนดั้งเดิมอาศัยสืบทอดมาแต่โบราณ สันนิษฐานได้จากสถานที่สำคัญทางศาสนาบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์เก่าแก่สมัยรัตนโกสินทร์พื้นที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางเป็นอาชีพหลักอาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่ อาชีพเสริม ทำขนม พืชที่ชุมชนอนุรักษ์ส่วนมากเป็นพืชยืนต้น เช่น มะแขว่น มะปลิง มะม่วงคั่น มะม่วงป่า มะม่วงหิมพานต์ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ใช้บริโภค เป็นผัก ผลไม้ ใช้ในงานสิ่งก่อสร้างบ้านเรือน เป็นต้น

1.3.3 ชุมชนบ้านเกาะทากเหนือ หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านนาใน หมู่ที่ 7 ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

บ้านเกาะทากเหนือ อยู่หมู่ที่ 2 ต.นาหว้า เดิมเป็นชุมชนที่มีการปลูกส้มจุกจำนวนมาก แต่เนื่องจากมีการดูแลรักษายาก เกิดโรคส้ม ทำให้ล้มตาย และภาคราชการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น เช่น ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ทำให้ส้มจุกเหลืออยู่น้อย ปัจจุบันเริ่มมีการส่งเสริมให้ชุมชนหันกลับมาปลูกส้มจุกเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นพืชท้องถิ่นที่มีราคาสูง ส่วนหมู่ 7 เป็นชุมชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ที่เริ่มมีการอนุรักษ์พันธุ์ส้มจุกเพิ่มขึ้น

1.3.4 ชุมชนบ้านทุ่งคลองสอง หมู่ที่ 3 ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เทศบาลนครหาดใหญ่มีนโยบาย ส่งเสริมให้มีการปลูกส้มโอหอมหาดใหญ่ เป็นพืชท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ของตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ โดยชุมชนบ้านทุ่งคลองสอง มีประชากรประมาณ 30-40 หลังคาเรือน มีอาชีพเกษตรกรรมทำสวนเป็นส่วนใหญ่ พืชที่ปลูก มีทั้งพืชล้มลุกและพืชยืนต้น พืชล้มลุก ได้แก่ พืชผักสวนครัว กัลยัม มะละกอ พริก มะเขือ พืชยืนต้น ได้แก่ ส้มโอ ยางพารา ขนุน มะม่วง กระท้อน มะพร้าว มะนาว สัก ชีเหล็ก จิก นอกจากนี้ยังมีการทำนาข้าวด้วย

2. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และจำแนกชนิดพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด

(นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา) โดยแสดงรายชื่อชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในรูปแบบตาราง (ภาคผนวก 2)

- 2.1 ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และจำแนกชนิดพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 ชุมชน ได้แก่
- 2.1.1 ชุมชนลุ่มน้ำปากพ่อง หมู่ 5 ตำบลหุ่อง อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ จาก คล้า จำปาตะ พญาかさก โปธิทะเล มะดัน มะเตือ มะตุ้ม ลำพู ลำแพน ส้มเขาคัน แสมสาร มะม่วงเบา
- 2.1.2 ชุมชนบ้านสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ และทำการค้า ได้แก่ บัวบก
- 2.1.3 ชุมชนบ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 1 ตำบลกำโลน อำเภอลานสะกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ผักกูด สาकु
- 2.1.4 ชุมชนบ้านเขาขุนพนม อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ มังคุด ส้มแขก เหลียง ส้มป่อย
- 2.1.5 ชุมชนบ้านคีรีวงศ์ หมู่ที่ 9 ตำบลกำโลน อำเภอลานสะกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ กระจูด โกฎพุงปลา จันทน์เทศ มะไฟกา ส้มแขก ยาสูบ ลูกชก
- 2.1.6 ชุมชนบ้านสวนจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลร้อนพิบูลย์ อำเภอร้อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ จันทน์เทศ มังคุด ทูเรียน
- 2.1.7 ชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลเครีง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ กระจูด ลูกชก
- 2.1.8 ชุมชนบ้านเพิง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเพิง อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ข้าวยาโค ข้าวไข่มดรีน ข้าวยมหนุน ข้าวลูกลาย
- 2.2 ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และจำแนกชนิดพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่
- 2.2.1 ชุมชนบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 2 ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ พืชสมุนไพร ได้แก่ กระจูดไก่ขาว กระจวาน กลอยจี๊ด กานพลู กำแพงเจ็ดชั้น กำล้งหนุมาน โกเมน ชิง จำปูน ชะเอม ตะขบป่า นมควาย น้ำคราม น้ำนอง
- 2.2.2 ชุมชนริมทะเลสาบสงขลา ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ปอทะเล ลำพู กระจ่อมหมู สมอทะเล ลำเท็ง เสม็ดขาว
- 2.2.3 ชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ถั่วหรั่ง และมันขี้หนู
- 2.2.4 ชุมชนบ้านนาสือ หมู่ที่ 11 บ้านนาสือ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ถั่วหรั่ง และมันขี้หนู

2.2.5 ชุมชนท่ามิหรำ หมู่ที่ 10 ตำบลท่ามิหรำ อ.เมือง จ.พัทลุง

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ข้าตาแดง

2.2.6 ชุมชนบ้านนาปะขอ หมู่ที่ 4 ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวพันธุ์เล็บนก พันธุ์สีรักษ์ พันธุ์ช่อหลุมพี พันธุ์เหลือง พันธุ์แก่นจันทร์ พันธุ์ลูกกลาย พันธุ์ปิ่นแก้ว พันธุ์กาบดำ พันธุ์ลูกขอ พันธุ์หอมจันทร์ พันธุ์ช่อนางงาม พันธุ์อ้ายไช้ พันธุ์ขึ้นดิน พันธุ์ห้วนา พันธุ์หยดม่วง และพันธุ์เบลดหอม

2.3 ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และจำแนกชนิดพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 7 ชุมชน ได้แก่

2.3.1 ชุมชนในเขตอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ กระจ่าง กระจูด กระจดอม กระจดอน กล้วยหิน ชี้กาดิน ชี้กาดง ชี้พร้าวไฟ ชี้หนอน ไช้เนา จันท์กระจ่าง จำปูน จำปูลิ่ง จิกนา ชะมวง ตะไคร่ตัน ผาง พิลังกาสา มะเกลือ มะนาวเทศ มะพลับ มะพูด มะม่วงเบา รวงจืดเถา สตางค์ ส้มเกียบ ส้มจุก ตาลโตนตหยี ส้มคางคก สวาท สามสิบ สิงหโมรา

2.3.2 ชุมชนในเขตอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ กระจาด กระจินทุ่ง กระจ่าง กำแพงเจ็ดชั้น ข้าลิ้ง จิกนาหรือจิกน้ำ มะเดื่อ พุงว้าว พรวด ตะเคียนเต่า ทัง เทพทาโร ผักกูดแดงหรือลำเท็ง

2.3.3 ชุมชนบ้านเกาะทากเหนือ หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านนาใน หมู่ที่ 7 ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ส้มจุก

2.3.4 ชุมชนบ้านทุ่งคลองสอง หมู่ที่ 3 ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ได้แก่ ส้มโอหอมหาดใหญ่

3. บันทึกข้อมูลพืชพื้นเมืองที่มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล

จากการสำรวจข้อมูล ได้บันทึกข้อมูลชุมชนและพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ลงโปรแกรมบันทึกข้อมูลขั้นพื้นฐานคือ ไมโครซอฟท์เอ็กเซล โดยระบุชื่อชุมชน ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ การนำไปใช้ประโยชน์ และมีการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ของหน่วยงานสำนักคุ้มครองพันธุ์พืช หัวข้อสำรวจชุมชนกับกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช

วิจารณ์

1. ชนิดพืชที่สำรวจมีชื่อท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ทำให้ยากแก่การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารอ้างอิงทาง

วิชาการ

2. ภาษาท้องถิ่นที่ชุมชนเรียกชื่อชนิดพืชบางชนิดฟังยาก อาจทำให้การบันทึกข้อมูลของนักวิจัยสะกดและเขียนผิด ดังนั้นการลงพื้นที่ควรมีผู้ทรงความรู้ด้านพันธุกรรมพืชในท้องถิ่นร่วมสำรวจด้วย

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา พฤกษศาสตร์ของพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา) เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชนและศักยภาพของพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ว่ามีคุณสมบัติเป็นชุมชน และเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 กำหนดหรือไม่ จำนวน 21 ชุมชน โดยองค์ประกอบทางกฎหมายได้แก่มาตรา 43 พันธุ์พืชที่จะขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ต้องประกอบด้วยลักษณะเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งในราชอาณาจักรเท่านั้น เป็นพันธุ์พืชที่ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ และมาตรา 44 ที่แสดงถึงองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ตั้งถิ่นฐานและสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาโดยต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งได้ร่วมกันอนุรักษ์ หรือพัฒนาพันธุ์พืชที่เข้าลักษณะที่กำหนดไว้ตามมาตรา 43 คณะผู้วิจัยพบว่าชุมชนชุมชนทั้ง 21 ชุมชน ในภูมิภาคใต้ 3 จังหวัด (จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา) ที่ได้สำรวจในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพันธุ์พืชป่า และพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป ไม่มีคุณสมบัติเป็นชุมชน และไม่มีคุณสมบัติของพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามมาตร 43 และ 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เนื่องจากพืชต่าง ๆ ดังกล่าวที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ไว้ มีปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอื่นแล้ว เหตุเพราะมีอยู่ในธรรมชาติ มีการปลูกและใช้ประโยชน์อยู่ทั่วไปในหลายพื้นที่ เนื่องจากมีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายกัน นอกจากนี้ยังมีการให้ หรือแลกเปลี่ยนพันธุกรรมกันโดยตลอด เช่น เมื่อมีการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ก็นำพันธุกรรมพืชเหล่านั้นติดตัวไปด้วย จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายชนิดพืชไปในพื้นที่กว้าง

ข้อเสนอแนะ

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช ซึ่งมีการกิจการเผยแพร่พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 โดยเฉพาะหมวดที่ 4 การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เพื่อ

1. ให้ชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืช หรือร่วมกันพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชนเอง

2. ให้ชุมชนทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของชุมชน ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืช
3. ให้ชุมชนทราบถึงการคุ้มครองพันธุ์พืช การขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
4. ให้ชุมชนทราบข้อดี ข้อเสียของการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

พนักงาน เจ้าหน้าที่ของสำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ

นางฐปณีย์ ทองบุญ	ผู้อำนวยการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครศรีธรรมราช
นายพีระพงศ์ เลขจิตร	นักวิชาการเกษตร ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครศรีธรรมราช
นายวีระพงศ์ วิเชียร	พนักงานขับรถยนต์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครศรีธรรมราช
นายประภาส ไชยรัฐ	เกษตรอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
นายพิฑูรย์ จรุงรัตน์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการอำเภอตะโหมด
ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี ม.สงขลานครินทร์
นายนิทัศน์ สองศรี	หัวหน้าสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
นายสำเริง แซ่ตัน	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ศวช.พัทลุง
นายชินนทร์ ศิริขันตยกุล	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ สวพ.8 จ.สงขลา
นายसानต์ ถวายเทียน	ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
นายวิรัตน์ จันทศรี	เกษตรกรปลูกจาก ต.หูล่อง อ.ปากพนัง
นายสวัสดิ์ แสงพันธ์	เกษตรกรปลูกไม้ผล-สมุนไพร อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช
นายอำนาจ สงนวล	วัฒนธรรมอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
นางกังสดาล สงนวล	อาจารย์โรงเรียนนวมินทราชูทิศทักษิณ จังหวัดสงขลา
นางปราณี ตามแก้ว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.9 ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุงล่ามภาษาชาไก
นายเจริญสิงห์ ชนะสิทธิ์	ผู้ใหญ่บ้าน ม. 9 ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุงล่ามภาษาชาไก
นายหมุด แอนัน	ล่ามภาษาชาไก

นายเสริญ เหตุทอง	ผู้ใหญ่บ้านตำบลท่ามิหรำ
นายวิโรจน์ เหตุทอง	วิทยากรบรรยายเข้าตาแดง
นางบัง รongเดช	เกษตรกรปลูกเข้าตาแดง
นางปณธิ์ โอฬารวิจิตรวงศ์	เกษตรกรผู้นำตำบลตะโหมด
นายยเทียว แซ่อ่อง	เกษตรกรผู้ปลูกบัวบก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
นายวิรัตน์ แก้วคำ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ (ข้าราชการบำนาญ) สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา
นางสุรัตนา สว่างภาพ	เกษตรกรผู้ปลูก-อนุรักษ์ ส้มแขก
นายวีระ เจริญชน	เกษตรปลูกผู้ปลูก-อนุรักษ์ จันทน์เทศน์ อ.ร่อนพิบูลย์
นางปริดา เจริญชน	เกษตรปลูกผู้ปลูก-อนุรักษ์ จันทน์เทศน์ อ.ร่อนพิบูลย์
นางสกาเวเดือน ศิริกุล	เกษตรปลูกผู้ปลูก-อนุรักษ์ จันทน์เทศน์ อ.ร่อนพิบูลย์
นางเกลื่อน ประดิษฐ์อำไพ	เกษตรกรผู้แปรรูปกระจูด ต.เคื่อง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
นายกวี จันทิ	ประธานกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ต.ขนานนก อ.ปากพนัง
นางอุไร จันจำปา	เกษตรกรผู้นำ ต.ขนานนก อ.ปากพนัง
นายหมะแอ เส้นหวัง	เกษตรกรผู้อนุรักษ์ส้มจุก ต.นาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา
นายอดุล ปานเส็ม	เกษตรกรผู้อนุรักษ์ส้มจุก ต.นาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา
นายประคอง สุวรรณรัตน์	เกษตรกรผู้อนุรักษ์ส้มจุก ม.5 ต.ควนลัง(เทศบาล) อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

เอกสารอ้างอิง

เกริกชัย ธนรักษ์. พญากาสัก. ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร.

ข้อมูลตำบลทั่วประเทศ. (online) 28 พ.ค.2558. <http://www.tambol.com/subdistrict/>

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง. 2555 http://www.natres.psu.ac.th/ResearchStation/vijai_khk.html.

ตะไคร้ต้น หายาก ประโยชน์ดี. (online) 18 ม.ค.59 <http://www.thairath.co.th/content/119731>

สารานุกรมเสรี.วิกิพีเดีย.

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ. 2542. กรมวิชาการเกษตร. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542.

กรุงเทพฯ.ชุมนุมสหกรณ์.

อาหารผักพื้นบ้านภาคใต้. อ้อมใจ วงษ์มณฑา. 4 หน้า.

แหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชสวน.กรมวิชาการเกษตร.2556. กรุงเทพฯ. ชุมชุมสหกรณ์ ฯ.

ภาคผนวก 1

แบบสำรวจข้อมูลทรัพยากรพันธุ์กรรมพืชและการใช้ประโยชน์

แบบสำรวจข้อมูลการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พืชพื้นเมืองภาคใต้
โครงการศึกษาการอนุรักษ์พืชพื้นเมือง ในชุมชนและพืชหายาก ตลอดจนการใช้ประโยชน์
อย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
(ศึกษาพฤกษศาสตร์ของพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน เขตพื้นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา)

วันที่ ..... สถานที่ .....

ชื่อ-สกุลผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อ-สกุลผู้ให้ข้อมูล.....

ที่อยู่ที่ได้ติดต่อ .....
 โทรศัพท์/โทรสาร..... โทรศัพท์มือถือ.....
 E-mail address .....

ส่วนที่ 1. ข้อมูลเฉพาะบุคคลและชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ต้องการ

1. เพศ ( ) ชาย อายุ.....ปี ( ) หญิง อายุ.....ปี
2. ระดับการศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษา ( ) ปวช. ( ) ปวส.
 ( ) อนุปริญญา ( ) ปริญญาตรี ( ) ปริญญาโท ( ) ปริญญาเอก
 ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
3. อาชีพ และประสบการณ์
  - 3.1 ( ) เกษตรกรในชุมชน
  - 3.2 ( ) ผู้ประสานงานพัฒนาชุมชน และส่งเสริมอาชีพ
 ( ) ภาครัฐ หน่วยงาน .....
  - ( ) ภาคเอกชน องค์กรอิสระ ชื่อ หน่วยงาน.....
  - 3.3 ( ) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง มีตำแหน่งหน้าที่และหน่วยงานสังกัด
 .....
  - 3.4 ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
4. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
  - 4.1 ( ) ชื่อชุมชนและประวัติการตั้งถิ่นฐาน .....
  - .....
  - .....
  - 4.2 ( ) มีการสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันภายในชุมชน เช่น ประเพณีในชื่อต่อไปนี้ และมี
 ความต่อเนื่องเป็นเวลานานกี่ปี
5. ชุมชนมีกิจกรรมเกี่ยวกับพันธุ์พืชดังต่อไปนี้ หรือไม่
  - 5.1 ( ) อนุรักษ์พันธุ์พืช
  - 5.2 ( ) วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช
  - 5.3 ( ) ผลิตและปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ต้นกล้าพันธุ์ และส่วนขยายพันธุ์

5.4 ( ) ส่งเสริม/จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ต้นกล้าพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์

5.5 ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

6. พันธุ์พืชและการใช้ประโยชน์ เช่น การบริโภคเป็นอาหาร ยารักษาโรค ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ

ชนิดพืช/ชื่อพันธุ์	การใช้ประโยชน์
6.1	
6.2	
6.3	
6.4	
6.5	
6.6	
6.7	
6.8	

ความคิดเห็นเพิ่มเติม .....

.....

7. เฉพาะกรณีชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ตามข้อ 6 ท่านทราบความเป็นมาเกี่ยวกับ วิธีการได้มา การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ หรือให้ชุมชนอื่นได้ใช้ประโยชน์ในพันธุ์พืชนั้น หรือไม่ อย่างไร

ชนิดพืช/ชื่อพันธุ์	วิธีการได้มา	การแลกเปลี่ยนหรือให้ชุมชนอื่นใช้
7.1		
7.2		
7.3		
7.4		
7.5		
7.6		
7.7		
7.8		

ความคิดเห็นเพิ่มเติม .....

.....

.....

.....

8. บันทึกของคณะทำการวิจัย (พืชชนิดอื่น ๆ ที่พบในชุมชน)

ภาคผนวก 2

ชนิดพืชที่สำรวจและการใช้ประโยชน์

ชนิดพืชที่ชุมชนอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์

ชุมชน	ชนิดพืช	ลักษณะทางพฤกษศาสตร์/การใช้ประโยชน์
1. จังหวัดนครศรีธรรมราช		
1.1 ชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง หมู่ 5 ตำบลหุร่ง อำเภopak พนัง	จาก 	มีถิ่นกำเนิดอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทย จัดเป็นปาล์ม แตกกอจากลำต้นใต้ดินหรือลำต้นที่เลื้อยไปบนดิน โดยไหล่ก้านใบและตัวใบขึ้นมาอยู่เหนือดิน ลำต้นจะแตกแขนงอยู่ใต้ดินทำให้ขึ้นเป็นกอ ๆ และหลายทอด ต้นจากมีความสูงประมาณ 3 เมตร เจริญเติบโตได้ดีในดินเหนียว มีอินทรีย์วัตถุสูง และมีน้ำท่วมขัง ชอบแสงแดดจัด ผลอยู่รวมกันเป็นช่อ มีผลย่อยอยู่เป็นจำนวนมากนิยมใช้ปลูกเพื่อประดับริมน้ำกร่อย หรือริมทะเล หรือในพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง หรือใช้ปลูกเพื่อเป็นแนวกั้นลม เพื่อช่วยลดเสียงรบกวน ใบใช้ทำหลังคา ช่อดอก ผล บริโภคเป็นผัก อาหารขนม
	คล้า 	ต้นคล้า หรือ ต้นแห่ียง จัดเป็นไม้ล้มลุกหรือเป็นไม้ยืนต้นที่มีเนื้ออ่อน เจริญเติบโตขึ้นเป็นพุ่มหรือเป็นกอและมีอายุหลายปี ลำต้นมีทั้งแบบตั้งตรงและเป็นแบบเลื้อย มีเหง้าหรือหัวอยู่ใต้ดิน สามารถแตกหน่อได้ ลำต้นกลมเป็นสีเขียวเข้มออกเป็นข้อ ๆ และมีข้อปล้องยาว หากรวมทั้งก้านและใบจะมีความสูงประมาณ 1-2 เมตร ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการแยกหน่อ การใช้ประโยชน์ ต้นนำมาตากแห้ง ใช้ในการจักสาน เช่น การสานเสื่อ
	จำปาตะ 	เป็นไม้ยืนต้น มียางสีขาวขุ่น ใบเป็นมัน ผลคล้ายขนุนแต่เล็กกว่า ผลดิบเปลือกแข็ง มียางมาก พอสุก เปลือกนุ่มลง ยางน้อยลง เนื้อมีกลิ่นหอมและรสหวานจัดบริโภคเป็นผลไม้สด และแปรรูปเป็นอาหารขนม
	พญาทาสัก	เป็นไม้พุ่ม อายุหลายปี มีรากสะสมอาหารใต้ดินคล้ายมัน

		ลำปะหลัง ใบ เป็นใบเดี่ยวรูปรีหรือรูปไข่กลับ เรียงสลับ โคนใบรูปหัวใจ ปลายใบแหลม ขอบใบจักฟันเลื่อย ดอกเป็นช่อดอกออกที่ปลายยอด มีดอกเล็กๆ สีเหลืองอ่อนจำนวนมาก ผล กลม สีเขียวหาว การใช้ประโยชน์ ผสมสมุนไพรชนิดอื่น รักษาแกมโรค แผลฝี หนองใน ราก ย้อมผ้าให้สีแดง
	โพธิ์ทะเล	เป็นต้นไม้ขนาดเล็กหรือไม้พุ่ม สกกุลเดียวกับปอทะเล ดอกสีเหลือง บานตอนเช้า แก่แล้วเปลี่ยนเป็นสีแดง แต่ดอกโพทะเลไม่มีวงกลมสีแดงภายในดอกแบบเดียวกับปอทะเล ใบเป็นรูปหัวใจคล้ายใบโพธิ์ ใต้ใบมีขนอ่อนปกคลุมทำให้น้ำระเหยออกจากใบได้ช้า ผลกลม เมื่อแก่เต็มที่เป็นผลแห้งกลีบเลี้ยงรูปถ้วยติดอยู่ที่ขั้วผล การใช้ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นไม้เนื้อแข็งนำมาทำกรงนก บ้านไต่บ้าน ชาเดียว
	มะดัน	เป็นไม้ยืนต้น ไม้ผลัดใบ สูงประมาณ 7-10 เมตร แตกกิ่งก้านออกเป็น เปลือกลำต้นเรียบ สีน้ำตาลอมดำ ผลรูปรี ปลายแหลมมีสีเขียวผิวเรียบเป็นมันมีรสเปรี้ยวถึงเปรี้ยวจัด ด้านในผลมีเมล็ดประมาณ 3-4 เมล็ดติดกัน เมล็ดแข็ง การใช้ประโยชน์ ใบหรือยอดอ่อน บริโภคเป็นผัก ผลช่วยแก้อาการคอแห้ง ช่วยทำให้ชุ่มชื้นคอ ความเปรี้ยวของผลใช้แทนมะนาวได้ ผลแก่แปรรูปเป็นผลไม้แช่อิ่ม
	มะเดื่อ	เป็นไม้ยืนต้น สูงประมาณ ๓-๑๐ เมตร ใบเรียงเป็นคู่ตรงข้ามกัน ใบรูปไข่ กว้างประมาณ ๕-๖ นิ้ว ยาวประมาณ ๘ นิ้ว ปลายใบ ใบอ่อนสีแดงแกมน้ำตาล ดอกออกเป็นกลุ่มตามกิ่งและตามลำต้น ผลออกเป็นช่อ ประมาณ ๕-๓๐ ผล มียาง ส่วนที่ใช้ประโยชน์ ผลอ่อน รสชาติฝาดมันรับประทานเป็นผักสดจิ้มน้ำพริกหรือใช้ผลใส่ แกงกะทิ แกงพุงปลา แกงส้ม กินกับแกงไตปลา ขนมะจัน
	มะตุม	เป็นไม้ขนาดกลาง ขึ้นตามป่าชายเลน การใช้ประโยชน์ นำมาทำเสาเข็มเนื่องจากไม้ผุง่ายเมื่อถูกฝังอยู่ในดิน

	ลำพู	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางในวงศ์ Sonneratiaceae พบทั่วไปตามดินเลนริมน้ำหรือคลอง ที่มีระดับน้ำขึ้นน้ำลงท่วมถึง ขึ้นได้ทั้งในน้ำจืดหรือน้ำกร่อยการใช้ประโยชน์ โดยการบริโภคผลอ่อน ดอก เป็นผักสด
	ลำแพน	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก-กลาง สูง 4- 12 เมตร กิ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยม เปราะ รากหายใจรูปคล้ายหมุด ยาว 15- 30 ซม. เนื้อผิวดิน ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่ กว้างเกือบกลม ปลายใบกลม ฐานใบกลมสีเขียวเข้ม ดอก ออกดอกเดี่ยว ๆ หรือเป็นช่อๆละ 3 ดอก กลีบเลี้ยงมักมี 6 กลีบ รูปสามเหลี่ยมแกมรูปไข่ ยาวกว่าหลอดเล็กน้อย ด้านบนนุ่มคล้ายกำมะหยี่ สีเหลืองอมเขียว และสีชมพูเรื่อ ๆ ที่โคนกลีบด้านใน กลีบดอกไม่ปรากฏ ผล เป็นผลมีเนื้อ และมีเมล็ด ผลกลม กลีบเลี้ยงงอหุ้ม ติดผล ขึ้นในพื้นที่ที่มีความเค็มไม่มากนัก และดินค่อนข้างเหนียว น้ำท่วมถึงเป็นครั้งคราวการใช้ประโยชน์ ผลทำขนมลำแพนกวน หรือแยมทานกับขนมปัง
	ส้มเขาคัน	ส้มเขาคัน เป็นไม้เลื้อยเนื้ออ่อน เลื้อยพันไม้ยืนตามริมคลองตามป่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่นิยมปลูก มักขึ้นเองตามธรรมชาติ ผลมีขนาดเล็ก ลักษณะกลมแป้น ผลอ่อนมีสีเขียว เมื่อผลสุกจะมีสีม่วงอมดำ มีเมล็ดภายในคล้ายเมล็ดองุ่น จะออกผลมากในช่วงต้นฤดูฝนของภาคใต้ คือช่วงเดือนตุลาคม พุศิจิกายนชาวบ้านนิยมเก็บมาขายในราคาพวงละ 5-10 บาทการใช้ประโยชน์ นำผลมาตำใส่แกงส้ม ต้มปลาเพื่อให้มีรสเปรี้ยว ใบให้วัวกินช่วยให้วัวกินอาหารได้เยอะ แก้ท้องผูก
	แสมสาร	เป็นไม้ยืนต้น ที่มีความสูงของต้นประมาณ 10 เมตร ลำต้นตั้งตรง มีเนื้อไม้แข็ง เปลือกลำต้นหนาเป็นสีน้ำตาลแก่เกือบ

		ดำ ลำต้นขรุขระแตกเป็นร่องลึก แตกเป็นสะเก็ดเหลี่ยม ตามกิ่งอ่อนเป็นเหลี่ยม ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด การใช้ประโยชน์ ไม้แก้ไข้ทำถ่านให้ความร้อนสูง เช่นเดียวกับไม้โกงกาง
	มะม่วงเบา 	เป็นไม้ยืนต้นในสกุล <i>Mangifera</i> วงศ์ <i>Anacardiaceae</i> ชื่อวิทยาศาสตร์: <i>Mangifera indica</i> มีถิ่นกำเนิดในมาเลเซีย และภาคใต้ของไทยต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-10 เมตร ทรงพุ่ม 3-6 เมตร ไม้ผลัดใบ ทรงพุ่มกลม เปลือกต้นสีน้ำตาลอมเหลือง เปลือกเรียบแตกเป็นร่องตื้นตามแนวยาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปรีแกมรูปใบหอก ดอกสีเขียวอมเหลือง ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ช่อดอกตั้ง กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปไข่ สีเขียวอ่อน เชื่อมติดกับฐานรองดอก กลีบดอก 5 กลีบ รูปขอบขนานหรือรูปไข่กลับ เกสรเพศผู้ 10 อัน ผลแบบผลสดมีเนื้อ เมล็ดเดี่ยวทรงกลมแบน ฐานผลกว้างสอบที่ปลายผล ปลายผลมน เปลือกผลเรียบเป็นมัน สีเขียวสด เมื่อสุกสีเหลืองอมเขียว เมล็ด คล้ายรูปไต สีน้ำตาลอมเหลืองขนาดใหญ่ ออกดอกติดผลตลอดปีการใช้ประโยชน์ภาคใต้นิยมใช้ผลดิบมาเป็นอาหารแกงส้ม ยำต่างๆ ทำส้มตำมะม่วง น้ำปลาหวาน หรือแปรรูปเป็นลักษณะแช่อิ่ม
1.2 ชุมชนบ้านสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	บัวบก 	เป็นพืชล้มลุกอายุหลายปี เลื้อยยาวไปตามพื้นดิน แตกรากและใบตามข้อใบเดี่ยวออกเป็นกระจุกที่ข้อ ข้อละ 2-10 ใบ เป็นรูปไข่ ขอบใบจักมนๆ ดอกออกเป็นช่อคล้ายร่มเดี่ยวๆ หรือมี 2-5 ช่อ ช่อหนึ่งมักมี 3-4 ดอก ก้านช่อดอกเมื่อแรกตั้งตรง ต่อไปจะโค้ง ริวประดับมี 2-3 ใบ ก้านดอกย่อยสั้นมาก กลีบดอกสีม่วงอมแดง โคนดอกมีสีจาง เกสรตัวผู้มีขนาดสั้น ผลเป็นผลแห้งไม่มีเนื้อ มีลักษณะแบนและแตกได้ การใช้ประโยชน์ บริโภคเป็นผักสด หรือแปรรูปเป็นเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ
1.3 ชุมชนบ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 1 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา	ผักกูด 	เป็นเฟิร์นขนาดใหญ่ ที่มีเหง้าตั้งตรง และมีความสูงมากกว่า 1 เมตรขึ้นไป โดยเฟิร์นชนิดนี้มักจะขึ้นหนาแน่นตามชายป่าที่มีแดดส่องถึง ในบริเวณที่ลุ่มชุ่มน้ำ ตามริมลำธาร

		บริเวณต้นน้ำ หนองบึง ชายคลอง ในที่มีน้ำขังและและมีอากาศเย็น รวมไปถึงในพื้นที่เปิดโล่ง หรือในที่ที่มีร่มเงาบ้าง และจะเจริญเติบโตได้ดีบริเวณที่ชื้นแฉะ มีความชื้นสูง เติบโตในช่วงฤดูฝน ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เหง้า ใช้สปอร์ หรือไหล การใช้ประโยชน์ บริโภคใบอ่อนเป็นผักสด
	สาकु	เป็นพืชจำพวกปาล์มชนิดหนึ่ง ซึ่งมีแบ่งในลำต้นและนำมาผลิตเป็นสาकु การใช้ประโยชน์ ก้านใบใช้ทำฝาผนัง เพดาน และรั้ว ใบอ่อนใช้สานตะกร้า ยอดอ่อนรับประทานเป็นผัก หนอนของดั่งสาकुนำมารับประทานได้ ใบสาकुนำมาเย็บเป็นตบใช้มุงหลังคาและฝาบ้าน ก้านใบนำมาลอกเปลือกนอกออก นำไปจักสานเป็นชะลอมหรือแผงวางของได้ ผลของต้นสาకుรับประทาน ในภาคใต้ของไทยนิยมนำต้นสาकुไปสับใช้เป็นอาหารสัตว์
1.4 ชุมชนบ้านเขาขุนพนม อำเภอพรหมคีรี	มังคุด	มังคุดเป็นไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ สูง 10-12 เมตร ทุกส่วนมียางสีเหลือง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่หรือรูปวงรีแกมขอบขนาน หลังใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ท้องใบสีอ่อนกว่า ดอกเดี่ยวหรือเป็นคู่ ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง สมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ กลีบเลี้ยงสีเขียวอมเหลืองติดอยู่จนเป็นผล กลีบดอกสีแดง ฉ่ำน้ำ ผลเป็นผลสด ค่อนข้างกลม เปลือกนอกค่อนข้างแข็ง แก่เต็มที่มีสีม่วงแดง ยางสีเหลือง เนื้อในมีสีขาวฉ่ำน้ำ อาจมีเมล็ดอยู่ในเนื้อผลได้ ขึ้นอยู่กับขนาดและอายุของผล จำนวนกลีบของเนื้อจะเท่ากับจำนวนกลีบดอกที่อยู่ด้านล่างของเปลือก เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-5 เซนติเมตร การใช้ประโยชน์ บริโภคผลสดเป็นผลไม้
	ส้มแขก	เป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่มกว้างสูงประมาณ 5-14 เมตร เป็นไม้เนื้อแข็ง ลักษณะของเปลือกต้นหากเป็นต้นอ่อนจะมีสีเขียว หากแก่แล้วจะมีสีน้ำตาลอมดำ เมื่อลำต้นเป็นผลจะมียางสีเหลืองออกมา ใบเป็นใบเดี่ยวออกตรงข้ามเป็นคู่ ดอกออกตามปลายยอด ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ ผลเป็นผลเดี่ยว ผิวเรียบสีเขียว เมื่อแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแกมนิยมนำมาปรุงอาหาร เช่น แกงส้มปลา ต้มยำ น้ำพริก ขนมหจิม หรือต้มเป็นน้ำหวานสมุนไพร ทำเป็นเครื่องดื่มลด

		ความอ้วน
	เหลียง	เป็นผักพื้นบ้านภาคใต้ชนิดหนึ่ง ไม่มีรสขมเหมือนผักใบเขียวชนิดอื่นๆ นิยมนำมารับประทานเป็นผักสดเคียงกับน้ำพริก ขนمجืด แกงไตปลาทั้งนำมาทำอาหารได้หลากหลาย เช่น แกงเหลียง ต้มกะทิ ผัดไฟแดง ผัดกับกะปิ ใช้ห่อเมี่ยงคำ ร่องห่อหมก และที่นิยมกันมาก คือนำมาผัดกับไข่ ผักเหลียงมีรสชาติมัน ไม่ขม ไม่มีกลิ่น
	ส้มป่อย	เป็นไม้พุ่ม เลื้อย มีหนามตามลำต้น กิ่ง ก้านและใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ยาว 7-20 ซม. ใบย่อยรูปขอบขนาน ขนาดเล็ก ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ เป็นช่อกลม กลีบดอกเป็นหลอด สีขาว ผลเป็นฝัก สีน้ำตาลดำ ผิวขรุขระ ขอบมักเป็นคลื่น ใช้ประโยชน์จากต้น ใบ ดอก ผล ราก ฝัก เมล็ด ได้แก่ ต้นแก้ตาพิการ ใบแก้โรคตา ชำระเมือกมันในลำไส้ ยาถ่ายเสมหะ แก้บิด พอกล้างโลหิตระดู ดอกแก้เส้นพิการให้บริบูรณ์ ผล แก่น้ำลายเหนียวราก แก้ไข้ ฝักบั้งให้เหลือง ชงน้ำจิบแก้ไอ ขับเสมหะ เป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน พอกผมแก้รังแค แก้ไข้จับสั่น ปิดแผลโรคผิวหนัง เมล็ดคั่วให้เกรียมบดให้ละเอียด นัตถุ์ทำให้คันจุมูก และจามดี ใบ ตำห่อผ้าประคบเส้นให้เส้นอ่อน
1.5 ชุมชนบ้านคีรีวงค์ หมู่ที่ 9 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา	กระจูด	ลักษณะลำต้นกลมสีเขียวอ่อนขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางต้นสูงประมาณ 1 - 2 เมตร ออกดอกเป็นกระจูดแน่นคล้ายดอกกระเทียมที่ข้างลำต้นใกล้ยอดกระจูดหนึ่ง แต่มีช่อดอกปลายลำต้นอีกหนึ่งช่อซึ่งมีใบเล็กประกอบช่อด้วย กระจูดชอบขึ้นในพื้นที่น้ำขังซึ่งเรียกว่าโพระหรือพรุ การใช้ประโยชน์นำมาผลิตงานจักสานเป็น เสื่อ กระเป่า
	จันทน์เทศ จันทน์เทศ	เป็นไม้พุ่ม สูง 5-18 เมตร เปลือกต้นเรียบ สีเทาอมดำ ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปรี กว้าง 4-5 ซม. ยาว 10-15 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบ

		เป็นมัน ดอก ดอกแยกเพศอยู่คนละต้น ออกเป็นช่อตามชอกใบ สีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปคนโท ปลายแยกออกเป็น 3 แฉก ไม่มีกลีบดอก ผล รูปทรงค่อนข้างกลม ผิวเรียบ สีเหลืองนวล พอแก่แตก้าออกเป็น 2 ซีก เห็นรก หุ้มเมล็ดสีแดง เมล็ดสีน้ำตาลมี 1 เมล็ด การใช้ประโยชน์โดยใช้ ผล ดอก แก่น ราก และเมล็ด เป็นเครื่องเทศและยาแก้ไข้
	มะไฟกา 	เป็นไม้ยืนต้น เปลือกต้นสีน้ำตาล ใบเดี่ยว ออกรวมเป็นกลุ่ม ข้อต่อระหว่างโคนใบกับก้านใบบวมพอง ดอกออกที่ลำต้นและปลายกิ่งเป็นช่อ ดอกแยกเพศแยกต้น ดอกตัวผู้มีกลีบเลี้ยง 4-5 กลีบ มีขนสีขาวปกคลุม ดอกตัวเมียมีขนาดใหญ่กว่า ผลกลม เปลือกหุ้มเหนียวและหนา แก่แล้วผลเป็นสีแดงแกมม่วง เนื้อหุ้มเมล็ดสีเหลืองอ่อน รสเปรี้ยว เมล็ดกลมแบน การใช้ประโยชน์ ผลรับประทานได้ ผลอ่อนใช้เป็นผักใส่ในแกงคั่ว ทางภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน นำเปลือกผลสุกที่เป็นสีแดงไปย่ำกับหนังหมูและกุ้งแห้ง ผลสุกรับประทานสด
	ส้มแขก 	เป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่มกว้างสูงประมาณ 5-14 เมตร เป็นไม้เนื้อแข็ง ลักษณะของเปลือกต้นหากเป็นต้นอ่อนจะมีสีเขียว หากแก่แล้วจะมีสีน้ำตาลอมดำ เมื่อลำต้นเป็นแผลจะมียางสีเหลืองออกมา ใบเป็นใบเดี่ยวออกตรงข้ามเป็นคู่ ดอกออกตามปลายยอด ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ ผลเป็นผลเดี่ยว ผิวเรียบสีเขียว เมื่อแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแก่นิยมนำมาปรุงอาหาร เช่น แกงส้มปลา ต้มยำ น้ำพริกขนมหิน หรือต้มเป็นน้ำหวานสมุนไพร ทำเป็นเครื่องดื่มลดความอ้วน
	ยาสูบ 	เป็นไม้ล้มลุกมีอายุเพียงปีเดียว ลำต้นไม่แตกกิ่งก้านสาขา ลำต้นมีความสูงประมาณ 0.6-2 เมตร ตามลำต้นและยอดมีขนที่อ่อนนุ่มปกคลุมอยู่ และทุกส่วนของต้นมีต่อมน้ำยางเหนียว เป็นพรรณไม้กลางแจ้งขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยที่ต้องการความชื้นปานกลาง

		การใช้ประโยชน์ เป็นยาสมานแผล แก้พิษงู รากรักษาโรคผิวหนัง ใบยาสูบรักษาเหา
1.6 ชุมชนบ้านสวนจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์	จันทน์เทศ	เป็นไม้พุ่ม สูง 5-18 เมตร เปลือกต้นเรียบ สีเทาอมดำ ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปรี ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบ เป็นมัน ดอก แยกเพศอยู่คนละต้น ออกเป็นช่อตามซอกใบ สีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปคนโท ปลายแยกออกเป็น 3 แฉก ไม่มีกลีบดอก ผล รูปทรงค่อนข้างกลม ผิวเรียบ สีเหลืองนวล พอแก่แตกออกเป็น 2 ซีก เห็นรูกหุ้มเมล็ดสีแดง เมล็ดสีน้ำตาล มี 1 เมล็ด การใช้ประโยชน์ โดยใช้ผล ดอก แก่น ราก และเมล็ด เป็นเครื่องเทศและยาแก้ไข้
	มังกุด	เป็นยืนต้น ไม้ไม่ผลัดใบ เติบโตสูง 10-12 เมตร ทุกส่วนมียางสีเหลือง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่หรือรูปวงรี เนื้อใบหนาและค่อนข้างเหนียวคล้ายหนัง หลังใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ท้องใบสีอ่อนกว่า ดอกเดี่ยวหรือเป็นคู่ ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง สมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ กลีบเลี้ยงสีเขียวอมเหลืองติดอยู่จนเป็นผล กลีบดอกสีแดง ฉ่ำน้ำ ผลเป็นผลสด ค่อนข้างกลม เปลือกนอกค่อนข้างแข็ง แก่เต็มที่มีสีม่วงแดง ยางสีเหลือง เนื้อในมีสีขาวฉ่ำน้ำ อาจมีเมล็ดอยู่ในเนื้อผลได้ ขึ้นอยู่กับขนาดและอายุของผล จำนวนกลีบของเนื้อจะเท่ากับจำนวนกลีบดอกที่อยู่ด้านล่างของเปลือก การใช้ประโยชน์ บริโภคเป็นผลไม้สด เปลือกนำไปเป็นส่วนผสมทำยาหรือเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ
	ทุเรียน	ทุเรียนเป็นผลไม้ที่อยู่วงศ์ฝ้าย ในสกุลทุเรียน (แต่นักอนุกรมวิธานบางท่านจัดให้ทุเรียนอยู่ในวงศ์ทุเรียน) เป็นราชาผลไม้ไทย ลักษณะของผลทุเรียนจะมีขนาดใหญ่ ผลรีถึงกลม และมีเปลือก(สีเขียวถึงสีน้ำตาล) ที่ปกคลุมไปด้วยหนามแข็ง เนื้อเป็นสีเหลืองซีดจนถึงสีแดง ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามสายพันธุ์ การใช้ประโยชน์ บริโภคเนื้อผลสดหรือแปรรูปทำอาหารขนม

1.7 ชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลเคิ่ง อำเภอลำดวน	กระจูด	กระจูด (<i>Lepironia articalata</i>) เป็นพันธุ์ไม้จำพวก "กก" (Sedge) ลำต้นกลมสีเขียวอ่อน สูงประมาณ 1 - 2 เมตร ออกดอกเป็นกระจุกแน่น ขอบขึ้นในพื้นที่น้ำขังซึ่งเรียกว่า โประหรือ นำไปฝังแดดให้แห้งสนิท สามารถนำมาผลิตงานจักสานเป็น เสื่อปูรองนั่งที่เรียกกันว่า 'เสื่อกระจูด' ทำผลิตภัณฑ์กระเป่า เครื่องใช้ต่าง ๆ ใช้ทำใบเรือ ทำเชือกผูกมัด
	ลูกชก	เป็นไม้ประเภทพาล์มสูง 20-25 เมตรขึ้นทางภาคใต้ 25 ปีถึงจะออกผล หลังจากนั้นจะตายลง การใช้ประโยชน์ของต้นชกซึ่ง บริโภคผลโดยนำลูกชกมาต้ม ใส่น้ำตาล เกลือเล็กน้อย จะได้กินลูกชก หวานหอมชื่นใจ ถือเป็นของกินที่หายากของดีภาคใต้ หรือนำลูกชกมาแช่หลายๆน้ำให้เปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีขาวแล้วนำลูกชกมาต้ม ใส่น้ำตาล เกลือ จะได้กินลูกชก หวานหอมชื่นใจ ถือเป็นของกินที่หายาก
1.8 ชุมชนบ้านเพิง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเพิง อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช	ข้าวยาโค	ชนิดข้าวเจ้า ท้องไขใหญ่ เปลือกหุ้มเมล็ดสีเหลืองอ่อน การใช้ประโยชน์ โดยนำข้าวในระยะนี้มาแปรรูปกวนทำขนมในงานพิธีสำคัญทางศาสนา
	ข้าวไข่มดริน	ชนิดข้าวเจ้า เปลือกเมล็ดสีฟางน้ำตาล ข้าวกล้องสีขาว การใช้ประโยชน์เพื่อบริโภคเป็นอาหารของชุมชนในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุงและชุมชนใกล้เคียง
	ข้าวยมหนูน	ชนิดข้าวเจ้า เปลือกเมล็ดสีน้ำตาลเข้ม ข้าวกล้องสีขาว การใช้ประโยชน์ ปลูกเพื่อบริโภคเป็นอาหารของชุมชนในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุงและชุมชนใกล้เคียง
	ข้าวลูกลาย	ชนิดข้าวเจ้า เปลือกเมล็ดสีเหลือง ข้าวกล้องสีขาว การใช้ประโยชน์ปลูกเพื่อบริโภคเป็นอาหารของชุมชนในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุงและชุมชนใกล้เคียง

2. จ.พัทลุง 2.1 ชุมชนบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 2 ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด	กระตูดูกไก่อขาว	ลำต้นเป็นพุ่ม ขนาดย่อม ลำต้นสูงประมาณ 3-4 ฟุต ลำต้นและใบมีสีเขียว ใบ ใบแหลมเรียว โคนใบสอบเล็ก ส่วนกลางใบกว้าง ริมขอบใบเรียบไม่มีหยัก ใบดกออกเป็นพุ่มดอกออกดอกเป็นช่อ ดอกมีขนาดเล็กสีขาว ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดเป็นสมุนไพรแก้เครียด ยาชูกำลัง รักษาพิษงูหรือแมลงกัดต่อยส่วนที่ใช้ คือใบสด นำใบสดของกระตูดูกไก่อขาวมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าและบีบน้ำดื่ม อาจใช้กากพอกแผล
	กระวาน	เป็นพืชล้มลุก มีเหง้า สูงประมาณ 2 เมตร กาบใบหุ้มซ้อนกันทำให้ดูคล้ายลำต้น ใบเดี่ยว แฉกยาว รูปขอบขนาน ปลายแหลม ช่อดอกออกจากเหง้าชูขึ้นมาเหนือพื้นดิน รูปทรงกระบอก ก้านช่อดอกยาว 5-15 ซม. ใบประดับสีเหลืองนวล มีขนคาย เรียงซ้อนสลับกันตลอดช่อ กลีบดอกสีเหลือง เป็นหลอดแคบ ช่อดอกโผล่ขึ้นมาจากพื้นดินเล็กน้อย และเจริญเติบโตเป็นผลลักษณะเป็นพวง เกสรเพศผู้ไม่สมบูรณ์แปรสภาพเป็นกลีบขนาดใหญ่ สีขาว มีแถบสีเหลืองตรงกลาง ผลกลมเปลือกเกลี้ยงเป็นพู่ ผลสีขาวนวล มีเมล็ดขนาดเล็กสีน้ำตาลแก่จำนวนมาก เมล็ดอ่อนสีขาวมีเยื่อหุ้ม เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีดำ ทั้งผลและเมล็ดมีกลิ่นหอม คล้ายการบูรเป็นสมุนไพรแก้เครียด ยาชูกำลังรักษาพิษงูหรือแมลงกัดต่อย
	กลอยจืด	กลอย มันกลอย (ทั่วไป) กลอยข้าวเหนียว กลอยหัวเหนียว (นครราชสีมา) กลอยนก กอย(ภาคเหนือ) คลี่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ใบเป็นใบประกอบมีใบย่อย 3 ใบ ใบรูปรี ปลายใบแหลม ขยายพันธุ์โดยวิธีแยกหน่อ น้ำคั้นจากหัวกลอยสดสามารถนำไปฉีดพ่นป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชได้หรือนำน้ำคั้นไปราดเพื่อฆ่าปลวกและมดได้ นำผ้าไหมแช่ด้วย

		สารละลายหัวกลอยป่น ทำให้ผ้าไหมมีความมันวาวเพิ่มมากขึ้นกว่าแช่ด้วยแป้งมันและน้ำกลั่น
	กานพลู	ไม้ยืนต้น สูง 5 - 10 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรี หรือรูปใบหอก ขอบเป็นคลื่น ใบอ่อนสีแดงหรือน้ำตาลแดง เนื้อใบบางค่อนข้างเหนียว ผิวมัน ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาวและร่วงง่าย กลีบเลี้ยงและฐานดอกสีแดงหนาแข็ง ผลเป็นผลสด รูปไข่ การใช้ประโยชน์ ในเชิงสมุนไพร แก้ลม ปวดท้อง ขับเสมหะ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้ปวดฟัน ฆ่าเชื้อทางทันตกรรม เป็นยาระงับการชักกระตุก ทำให้ผิวหนังชา
	กำแพงเจ็ดชั้น	เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง หรือไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 2-6 เมตร เปลือกลำต้นเรียบสีเทานวล เนื้อไม้มีวงปีสีน้ำตาลแดงเข้ม เรียงซ้อนกันเป็นชั้น 7-9 ชั้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม สลับตั้งฉาก แผ่นใบหนารูปวงรี ปลายแหลมหรือมน โคนใบสอบ ขอบหยัก หลังใบเรียบเป็นมันสีเขียวเข้ม ท้องใบเรียบ เนื้อใบกรอบ ก้านใบยาว 0.6-1.5 เซนติเมตร ดอกเล็ก สีเขียวอมเหลืองหรือเหลือง ออกเป็นช่อ กลีบดอกรูปรีหรือรูป กลีบเลี้ยงเล็กมากรูปสามเหลี่ยม มี 5 กลีบ ปลายมนกลม ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร ขอบเป็นชายครุย เกสรเพศผู้ 3 อัน ติดบนขอบจานฐานดอก รังไข่มี 3 ช่อง ช่อนอยู่ในจานฐานดอก ออวลมี 2 เม็ด ในแต่ละช่อง ก้านเกสรเพศเมียสั้น ผลสด รูปรางค์ค่อนข้างกลม ผิวผลเกลี้ยง รูปกระสวยกว้างหรือรี ขนาด ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีแดงหรือสีแดงอมส้ม ภายในมีเมล็ดกลมขนาดใกล้เคียงกับผล 1 เมล็ด ออกดอกช่วงเดือน มกราคมถึงมีนาคม ผลรับประทานได้ พบตามป่าชายทะเล ป่าเบญจพรรณทั่วไปการใช้ประโยชน์ ใช้ เนื้อไม้ต้มน้ำดื่ม แก้โรคไต แก้ท้องผูก ยาระบาย แก้ลมตีขึ้น ลำต้นแก้ปวดเมื่อย ยาระบาย ขับปัสสาวะ แก้กิดสีดวงทวาร
	กำลังหนุมาน	เป็นพืชสมุนไพร การใช้ประโยชน์ ราก กินสด หรือนำไปดองเหล้า แก้ปวดเมื่อย บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง แก้กโรคภัย คลายเส้น

	ชิง	เป็นพืชล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน เปลือกนอกสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อในสีนวลมีกลิ่นหอมเฉพาะ แทงหน่อหรือลำต้นเทียมขึ้นเป็นกอประกอบด้วยกาบหรือโคนใบหุ้มซ้อนกัน ใบ เป็นชนิดใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกันเป็นสองแถว ใบรูปหอก กาบจะปิดแน่นเมื่อดอกยังอ่อน กลีบดอกและกลีบรองกลีบดอกมีอย่างละ 3 กลีบ เกสรผู้มี 6 อัน ผลกลมแข็งโต การใช้ประโยชน์ เหง้า, ชับลม แก้วท้องอืด จุกเสียด แน่นเฟ้อ คลื่นไส้อาเจียน แก้วหอบไอ ชั้บเสมหะ แก้วบิ๊ด
	จำปูน	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ต้นใบและกิ่งคล้ายๆ กระดังงา ลำต้นสูงประมาณ 2-4 เมตร ทรงพุ่มค่อนข้างโปร่ง กิ่งก้านเกลี้ยง ลำต้นตรง เปลือกเรียบมีสีเทาคล้ำ ใบสีเขียวเป็นมัน พื้นใบเกลี้ยง ยาวประมาณ 4-6 นิ้ว ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกตามยอดหรือโคนก้านใบ ลักษณะดอกจะแข็ง มีสีขาวนวลเป็นมัน มี 3 กลีบ โคนกลีบสีเขียว มีกลิ่นหอมแรงในช่วงกลางวันและหอมอ่อนในช่วงเช้า ดอกบานวันเดียวแล้วร่วง ออกดอกตลอดปี แต่จะมีดอกตกในช่วงฤดูฝน ผลเป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 4-10 ผล เมื่อผลแก่แล้วเมล็ดจะแตกตัว กระเด็นไปได้ไกล การใช้ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ
	ชะเอม	เป็นพรรณไม้ที่มีอายุนานหลายปี ลำต้นมีความยาวประมาณ 1-2 เมตร มีรากใหญ่แตกแขนงจำนวนมาก ใบเป็นใบประกอบรูปขนนก ก้านใบย่อยสั้นมาก แผ่นใบรูปไข่ มีใบย่อยประมาณ 9-17 ใบ ก้านใบย่อยสั้นมาก ใบสีเขียวอมเหลือง ดอกเป็นช่อ กลีบดอกจะเป็นสีม่วงอ่อน ๆ และก้านดอกจะสั้นมาก ฝักจะมีลักษณะแบน และผิวข้างนอกจะเรียบ นุ่ม การใช้ประโยชน์ ใบชั้บเสมหะ ผลเป็นยาบำรุงกำลังช่วยให้คอชุ่มชื้น
	ตะขบป่า	เป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดเล็ก สูงประมาณ 2-15 เมตร เรือนยอดแผ่กว้าง ปลายกิ่งโค้งลง ตามลำต้นและกิ่ง

		ใหญ่จะมีหนามแหลม ส่วนกิ่งแก่ ๆ มักจะไม่มีหนาม เปลือกต้นเป็นสีเหลืองอมเทาแตกเป็นร่องลึก มีช่องอากาศ รูปร่างกระจายแบบห่าง ๆ การใช้ประโยชน์ ใบต้มกับน้ำบำรุงร่างกาย ผลกินเป็นยาแก้อ่อนเพลีย
	นมควาย 	เป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันกับต้นไม้ขึ้นไปได้ไกลประมาณ 5 เมตร เปลือกลำต้นเป็นสีม่วงอมเทา เนื้อไม้แข็ง กิ่งและยอดอ่อนปกคลุมไปด้วยขนละเอียดสีน้ำตาลแดงหนาแน่น กิ่งแก่ ผิวจะเกลี้ยงและไม่มีขน ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด การใช้ประโยชน์ แก่นและรากต้มรักษาอาการไข้ ผลสุกตำผสมน้ำทาแก้ผื่นคันตามตัว
2.2 ชุมชนริมทะเลสาบ สงขลา ตำบลพนาสูง อำเภอ ควนขนุน	ปอทะเล 	เปลือกปอทะเลใช้ทำเชือก ใบเป็นยารักษาแผลเปลือกไม้ และรากใช้ต้มทำยาแก้ไข้ ใบอ่อนกินเป็นผัก ชนพื้นเมืองในฮาวายนำเนื้อไม้ไปสร้างเรือแคนู ประเทศในแถบเอเชียนิยมนำปอทะเลไปทำบอนไซ
	ลำพู 	เป็นไม้ยืนต้น ขึ้นอยู่ตามชายเลนที่น้ำท่วมถึงมีรากงอกขึ้นเหนือพื้นดินลำต้นสูง 10-25 เมตร ไม้ลำพู สมัยก่อนนำต้นรากมาทำจุกขวด ภาชนะปิดฝาโอ่ง ใที่มีคุณค่ามาก ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นวัสดุอื่นแทนในปัจจุบัน และมีคุณสมบัติช่วยป้องกันพื้นดินริมตลิ่งพังทลายจากน้ำเซาะ ช่วยดูดซึมน้ำเสียให้เปลี่ยนเป็นน้ำดี แต่ประสบปัญหาการขาดการดูแลการขยายพันธุ์
	กระท่อมหมู 	ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงกันข้าม ใบกลม โคนใบเว้า ยอดใบอ่อนละลายใบสีแดงเรื่อ ๆ ช่อดอกแบ่งช่อกระจุกแน่น จำนวนมากออกตามปลายกิ่งเมื่อดอกบานเต็มที เส้นผ่าศูนย์กลางช่อ 1.8-3 ซม. ดอกเล็ก สีขาว ปากหลอดดอกมีขนยาว มีถิ่นกำเนิดแถบภาคเหนือของอินเดีย บังคลาเทศ พม่า ลาว การใช้ประโยชน์ ใบ แก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด เปลือกรักษาโรคผิวหนัง
	สมอทะเล 	เป็นไม้ยืนต้น ลำต้นเกลี้ยงมียาง ใบรูปรีแคบ มีต่อมเล็กๆ 2 ต่อมนี่โคนใบ ดอกช่อ ผลเป็นแบบแคปซูล ผลสุกสีน้ำตาล

		แกมเทา การใช้ประโยชน์ ทำสีย้อมสกัดจากใบ ใช้ย้อมด้าย ให้เป็นสีเหลืองแกมเขียว หรือย้อมหวายเป็นสีดำ ผลอ่อน เป็นพืชใช้เปื้อปลา เปลือกผลมียางกัดผิวหนัง น้ำต้มเปลือก รากเป็นยาระบาย ทำให้อาเจียนเนื้อไม้ใช้ทำเรือแคนู ใบ แกะใช้ ผลให้สีดำและสีเขียวเหลืองใช้ย้อมผ้า ผลอ่อนใช้เปื้อ ปลา
	ลำเท็ง	เป็นไม้เถาเลื้อยเกาะยึดติดไม้อื่น ลักษณะใบคล้ายยอดผัก กูด ส่วนที่ใช้เป็นอาหารคือยอด ใบเพสลาด โดยยอดเป็นผัก เหนาะ แกงเลียง ผัด รสชาติจืดเย็น มีสรรพคุณทาง สมุนไพร คือใช้ใบตำผสมกับดินประสิวดิบเล็กน้อยโปะ กระหม่อมเด็กแก้ร้อนใน ทั้งต้นต้มแก้ไข้ ใช้พิษ ใช้ปวดหัว ตัวร้อน ไข้หวัด หืดหอบ ใช้สันนิบาต
	เสม็ดขาว	เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูงถึง 7 เมตร ผลัดใบ ยอดอ่อน บริโภคเป็นผักสด หรือลวก ใบนำมาตำพอกบริเวณที่เคล็ด ขัดยอก ฟกข้าหรือบวม เนื้อไม้ ใช้ทำเสาเข็ม เสารั้ว สร้าง บ้าน และทำถ่าน เปลือกต้นใช้มุงหลังคา ทำฝาบ้าน ชั่วคราว และใช้ห่อก้อนไต้สำหรับใช้จุดไฟ ใบ นำมาสกัดทำ น้ำมันหอมระเหย
2.3 ชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด	ถั่วหรั่ง	เป็นพืชตระกูลถั่วล้มลุก มีระบบรากแก้ว ประกอบด้วยลำ ต้น 2 ชนิด คือ แบบตั้งตรง และเลื้อยขนานไปกับพื้นดิน บนข้อของลำต้นเลื้อยเป็นที่เกิดของใบ รากวิสามัญ รวมทั้ง ดอกและฝักถั่วหรั่ง ใบเป็นใบประกอบ ดอกถั่วหรั่งเกิดตาม มุมโคนก้านใบ สีเหลือง ฝักและเมล็ดเกิดบริเวณที่เคยเป็นที่ อยู่ของดอก เปลือกผลชั้นนอกเชื่อมติดกับชั้นกลาง ส่วน เปลือกชั้นในแยกออกจากหาก เมล็ดภายในมีหลายสี ขึ้นอยู่ กับพันธุ์ เช่น ครีมน้ำตาล แดง ม่วง ดำ หรือ แดงลาย การใช้ประโยชน์ บริโภคเมล็ดที่ต้มต้มแล้ว

	มันขี้หนู	เป็นไม้ล้มลุก อายุ 1 ปี มีหัวใต้ดินออกเป็นกระจุกสีน้ำตาล ชาวภาคใต้โดยเฉพาะภาคใต้ตอนล่าง (สงขลา สตูล นราธิวาส ปัตตานี ยะลา) และนครศรีธรรมราชนิยมรับประทานโดยต้มใส่เกลือชนิดหน้อยหรือชูดเปลือกออกใช้เป็นผักใส่แกงส้ม แกงกะทิ แกงไตปลา หรือต้มจิ้มเกลือ
2.4 ชุมชนบ้านนาส้อง หมู่ที่ 11 บ้านนาส้อง ตำบลตะโหมด อำเภอดงระหวง	ถั่วหรั่ง	เป็นพืชตระกูลถั่วล้มลุก มีระบบรากแก้ว ประกอบด้วยลำต้น 2 ชนิด คือ แบบตั้งตรง และเลื้อยขนานไปกับพื้นดินบนข้อของลำต้นเลื้อยเป็นที่เกิดของใบ รากวิสามัญ รวมทั้งดอกและฝักถั่วหรั่ง ใบเป็นใบประกอบ ดอกถั่วหรั่งเกิดตามมุมโคนก้านใบ สีเหลือง ฝักและเมล็ดเกิดบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่ของดอก เปลือกผลชั้นนอกเชื่อมติดกับชั้นกลาง ส่วนเปลือกชั้นในแยกออกต่างหาก เมล็ดภายในมีหลายสี ขึ้นอยู่กับพันธุ์ เช่น ครีมน้ำตาล แดง ม่วง ดำ หรือ แดงลาย การใช้ประโยชน์ บริโภคเมล็ดที่ต้มต้มแล้ว
	มันขี้หนู	เป็นไม้ล้มลุก อายุ 1 ปี มีหัวใต้ดินออกเป็นกระจุกสีน้ำตาล ชาวภาคใต้โดยเฉพาะภาคใต้ตอนล่าง (สงขลา สตูล นราธิวาส ปัตตานี ยะลา) และนครศรีธรรมราชนิยมรับประทานโดยต้มใส่เกลือชนิดหน้อยหรือชูดเปลือกออกใช้เป็นผักใส่แกงส้ม แกงกะทิ แกงไตปลา หรือต้มจิ้มเกลือ
2.5 ชุมชนท่ามิหรำ หมู่ที่ 10 ตำบลท่ามิหรำ อ.เมือง	ข่าตาแดง	จัดเป็นพรรณไม้ล้มลุก เมื่อแตกขึ้นเป็นกอจะมีลักษณะเหมือนกับข่าใหญ่ แต่จะมีขนาดของต้นเล็กและสั้นกว่าข่าใหญ่เล็กน้อย และมีขนาดโตกว่าข่าเล็กเล็กน้อย ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการแยกหน่อเอามาปลูก[1]ใบมีลักษณะเช่นเดียวกับข่าใหญ่ โดยมีลักษณะของใบเป็นรูปไข่ยาว มีลักษณะคล้ายใบพาย ออกสลับกันรอบ ๆ ลำต้นออกดอกเป็นช่อตรงปลาย+++ยอด ช่อดอกเป็นสีขาว แต้มด้วยสีแดงเล็กน้อย เมื่อแตกหน่อจะเป็นสีแดงจัด ซึ่งเรียกว่า “ตาแดง” มีกลิ่นและรสหอมฉุนกว่าข่าใหญ่[1]รับประทานเป็นยาขับลมให้กระจาย
2.6 ชุมชนบ้านนาปะขอ หมู่ที่ 4 ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว	ข้าวพันธุ์เล็บนก	เป็นข้าวเจ้า เมล็ดสั้น ประเภทไวต่อแสง มีอายุการเก็บเกี่ยวในเดือนกุมภาพันธ์ รวงยาวจับกันแน่น รวงแก่ถี่ คอรวงยาว มีความสูงประมาณ 170 เซนติเมตร เปลือกหุ้มเมล็ดสี

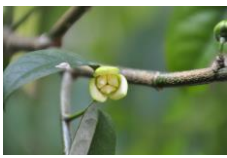
		เหลืองอ่อนมีสีดำที่ส่วนปลาย ขนยาว การใช้ประโยชน์ เป็นที่นิยมของชาวบ้านเนื่องจากมีคุณภาพการหุงต้มดี มีกลิ่นหอม
	ข้าวพันธุ์สิริก	แผ่นใบมีขน แผ่นใบและกาบใบมีสีเขียวมูมของแผ่นใบมีหลายแบบปนกัน ลิ่นใบสีขาว มี ๒ ยอด หูใบและข้อต่อใบสีเขียวอ่อนปล้องสีเขียว กอแผ่มาก ยอดเกสรตัวเมียสีม่วงดำ ยอดดอกสีม่วง กลีบรองดอกสีฟาง เมล็ดไม่มีหาง ลำต้นสูง ๑๓๔ เซนติเมตร ลักษณะรวงค่อนข้างกระจาย คอรวงยาว ก้านรวงอ่อน ระแง้แตกปานกลาง การแก่ของใบปานกลาง
	ข้าวพันธุ์เหลือง	ข้าวเหลือง เป็นข้าวพันธุ์ไวแสง ทนต่อสภาพน้ำท่วมแผ่นใบและกาบใบมีสีเขียวมีขน มูมของแผ่นใบตก ลิ่นใบสีขาว มี ๒ ยอด หูใบและข้อต่อใบสีเขียวอ่อนเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น ๗ มิลลิเมตรปล้องสีเขียว กอแผ่ยอดเกสรตัวเมียสีขาว ยอดดอกสีฟาง กลีบรองดอกสีฟาง เมล็ดไม่มีหาง ลำต้นล้มสูง ๑๔๑ เซนติเมตร จำนวนรวง ๑๓ รวงต่อกอใบธงเป็นมีหลายแบบปนกัน ลักษณะรวงค่อนข้างกระจายคอรวงสั้น ก้านรวงอ่อนระแง้ถี่
	ข้าวพันธุ์แก่นจันทร์ 	เป็นชนิดข้าวเจ้า ไวต่อช่วงแสง เปลือกเมล็ดสีฟางการใช้ประโยชน์ เป็นที่นิยมของชาวบ้านเนื่องจากมีคุณภาพการหุงต้มดี มีกลิ่นหอม
	ข้าวพันธุ์ลูกลาย 	เป็นข้าวหนัก มีแฉ่มากให้เมล็ดมาก
	ข้าวพันธุ์ปิ่นแก้ว	เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เป็นข้าวที่ปลูกในระดับน้ำลึกได้ดี ต้นสูง 200 เซนติเมตร หรืออาจสูงกว่านี้ ตามระดับน้ำ เป็น

		ข้าวนาสวน ไรต่อช่วงแสง ทรงกอแผ่เป็นแนวนอน คอรวงยาวข้าวเปลือกยาว 10.82 มิลลิเมตร กว้าง 2.2 มิลลิเมตร หนา 2.12 มิลลิเมตรข้าวกล้องยาว 8.39 มิลลิเมตร กว้าง 2.35 มิลลิเมตร หนา 1 มิลลิเมตรคุณภาพการหุงต้มดี
	ข้าวพันธุ์กบดำ	เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองพันธุ์หนัก หรือข้าวน้ำลึก ลักษณะลำต้นโต แข็ง มีสีดำ สูงประมาณ ๑๓๐ - ๑๕๐ เซนติเมตร ใบโตกว่าพันธุ์อื่น ๆ ก้านใบสีเขียวของใบค่อนข้างดำเช่นกัน คอรวงยาวสีขาวยาว มีสีเหลืองเข้ม เมล็ดมีขนาดเล็กสั้นและแหลม เมล็ดข้าวสารสีขาว และแข็ง รสชาติไม่เป็นที่นิยมมากนัก
	ข้าวหอมจันทร์ 	เป็นข้าวเจ้า ไรต่อช่วงแสง ต้นสูงประมาณ 166 เซนติเมตร ทรงกอเบะ แผ่นใบสีเขียว ปล้องสีม่วง คอรวงยาว ระแงะถี่ ยอดเกสรตัวเมียสีม่วงดำ ยอดดอกสีแดง เมล็ดข้าวเปลือกสีน้ำตาลเมล็ด มีท้องไข่น้อย
	ข้าวพันธุ์ขอนแก่น 	ใบและต้น มีสีเขียวเข้ม มีขนที่ใบ กาบใบ ปล้องมีสีเขียวตั้งตรง ทรงกอตั้ง แตกกอดี ฟางแข็งไม่ล้มง่าย ความสูงต้น ๑๕๐ เซนติเมตร คอรวงยาวแน่น ระแงะถี่มีเมล็ดข้าวต่อรวงมาก เมล็ดข้าวเปลือกสีฟางแห้ง สั้นป้อม อายุการเก็บเกี่ยว ๗ เดือนหลังการปลูกสภาพดินที่เหมาะสมในการปลูกข้าวเป็นดินเหนียวปนทรายเหมาะสำหรับปลูกในพื้นที่น้ำกร่อย เป็นข้าวน้ำลึกเนื่องจากต้นข้าวสูงข้อดีของข้าวพื้นเมืองพันธุ์ขอนแก่น คือให้ผลผลิตสูง แตกกอดี ต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูข้าวหุงขึ้นหม้อรับประทานอร่อย
	ข้าวพันธุ์อ้ายไข่ 	ใบและต้น มีสีเขียวเข้ม เมล็ดข้าวเปลือกสีฟางแห้ง สั้นป้อม ข้าวกล้องสีขาวปลูกเพื่อบริโภคในเขตตำบลนาปะขออำเภอบางแก้ว และชุมชนใกล้เคียง
	ข้าวพันธุ์ขึ้นดิน 	ชนิดข้าวเจ้า เปลือกเมล็ดสีดำ เมล็ดขุนคล้ายข้าวเหนียวทนต่อสภาพความแห้งแล้ง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ หุงแล้วมีความนุ่ม

	ข้าวพันธุ์ห้วนนา	ชนิดข้าวเจ้า มีความเหนียวและนิ่ม มีความมันในตัว รสชาติถูกใจคนในท้องถิ่น ปลูกเพื่อบริโภคในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว และชุมชนใกล้เคียง
	ข้าวพันธุ์หยดม่วง 	สามารถงอกและเจริญเติบโตได้ในสภาพดินแห้งแล้ง ปลูกในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
	ข้าวพันธุ์เบเล่หอม 	ชนิดข้าวเจ้า ปลูกเพื่อบริโภคเป็นอาหารของชุมชนหลักในเขตตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
3. จังหวัดสงขลา		
3.1 ชุมชนในเขตอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	กระพ้อ 	เป็นพืชในกลุ่มปาล์มลำต้นเดี่ยว สูง 1-3 ม. ลำต้นแตกหน่อเป็นกอ ใบมีลักษณะคล้ายฝ่ามือ เรียงเวียนสลับ รูปกลม ก้านใบรูปสามเหลี่ยม มีหนามแหลมสีดำ ใบประกอบด้วยกลุ่มใบย่อย 6-9 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีใบย่อย 3-4 ใบ ใบย่อยรูปแถบ ปลายเบี้ยว และเว้าเป็นหางปลา โคนสอบ ออกเป็นกลุ่มชิดกันที่ปลายก้านใบ โคนก้านใบมีเส้นใยประสานกันหุ้มหนาแน่น กาบใบเล็กเป็นหลอดสีเขียว ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงสั้น แยกแขนงเป็นช่อเชิงลด 5-7 ช่อ ห้อยลง ดอกไม่มีก้าน กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปถ้วย เมื่อดอกเจริญขึ้นกลีบเลี้ยงจะฉีกออกทางด้านข้าง กลีบดอกรูปคนโท โคนติดกัน ปลายแยกเป็น 3 แฉก เกสรเพศผู้ 6 อัน ติดกันเป็นวงรอบกลีบดอก เกสรเพศเมียเล็ก รั้งไข่ออนบนตัดแบน ผลกลม แก่จัดสีส้ม เนื้อบาง เมล็ดกลม การใช้ประโยชน์ เป็นไม้ประดับ ใบนามาทอขนม ได้แก่อ้อข้าวต้ม
	กระจุต 	กระจุต (<i>Lepironia articalata</i>) เป็นพันธุ์ไม้จำพวก "กก" (Sedge) ลำต้นกลมสีเขียวอ่อน สูงประมาณ 1 - 2 เมตร

		ออกดอกเป็นกระจุกแน่น ชอบขึ้นในพื้นที่น้ำขังซึ่งเรียกว่า โพรหรือ นำไปฝังแดดให้แห้งสนิท สามารถนำมาผลิตงานจักสานเป็น เสื่อปูรองนั่งที่เรียกกันว่า 'เสื่อกระจุก' ทำผลิตภัณฑ์กระเป่า เครื่องใช้ต่าง ๆ ใช้ทำใบเรือ ทำเชือกผูกมัด
	กระดอม	เป็นไม้เถา ลำต้นเป็นร่องมีมือเกาะ ดอกแยกเพศ การใช้ประโยชน์เป็นยาถอนพิษไข้ แก้ไอ
	กระโดน	เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง ยอดเป็นพุ่มกลมแน่นทึบ มีความสูงของต้นประมาณ 10-20 เมตร เปลือกต้นหนาเป็นสีดำหรือสีน้ำตาลดำ แตกกิ่งเป็นแผ่น ต้นมีกิ่งก้านสาขามาก ส่วนเนื้อไม้เป็นสีแดงเข้มถึงสีน้ำตาลแกมแดง พบได้ตามป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าหญ้าและป่าแดง ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เมล็ด ตอนกิ่ง การใช้ประโยชน์ นำยอดอ่อน ใบอ่อนมาบริโภคเป็นผัก
	กล้วยหิน	คล้ายกล้วยน้ำว้า ต้นใหญ่ โคนต้นวัดโดยรอบประมาณ 70 เซนติเมตร สูง 3.5 – 5 เมตร กาบด้านนอกสีเขียวทึบ ก้านใบค่อนข้างสั้นร่อง ใบเปิด ปลีรูปร่างค่อนข้างป้อมสั้น รูปร่างคล้ายดอกบัวตูม ด้านนอกของปลีเป็นสีแดงอมม่วง ด้านในสีแดง เมื่อกาบเปิด จะไม่ม้วนงอ ออกเครือเมื่อหน่ออายุประมาณ 8 เดือน และเก็บเกี่ยวได้เมื่ออายุ 12 เดือน ผลเป็นรูปห้าเหลี่ยมเปลือกหนาค่อนข้างสมบูรณ์ ผลดิบเปลือกสีเขียว เนื้อแข็ง เมื่อสุกเปลือกสีเหลือง เนื้อสีขาวอมเหลืองถึงเหลือง แน่นแข็ง การใช้ประโยชน์ ผลสุกเป็นอาหารของวัวชนหรือแปรรูปทำกล้วยฉาบ
	ชี่กาดิน	เป็นไม้เถาเลื้อยพันกับสิ่งยึดเกาะที่อยู่ใกล้ๆ เถามีขนสีขาว

		สันตั้งตรงเกาะติดหนาแน่น ใบ เป็นใบเดี่ยว ปลายแหลม โคนเว้าเป็นติ่งหู ขอบหยักบิดเป็นคลื่น แผ่นใบผิวหยาบสาก เป็นลอนตามรอยกุดเป็นร่องของเส้นใบ หลังใบมีขนสั้นสีขาวจำนวนมาก ก้านใบสีเขียวอ่อนแถมเหลือง ดอกสีขาว กลีบดอกส่วนโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดส่วนปลายแยกเป็นกลีบ 4 - 5 กลีบ ดอกเพศเมียที่ฐานดอกมีรังไข่ทรงกลม ดอกเพศผู้ไม่มี ผล ทรงกลม ผิวเรียบ ผลอ่อนสีเขียว มีริ้วสีขาวจางๆ เมื่อแก่สีส้มแดง ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดทรงกลมรีแบนมีเยื่อหุ้มเมล็ดเป็นเมือกใสสีเขียวเข้มเกือบดำ การใช้ประโยชน์ ใบและรากใช้เพื่อรักษาโรคแก้ไข้ ขับเสมหะ
	ขี้กาแดง	เป็นไม้เถาเลื้อย ลำเถาอบน้ำและสากมีขนสีขาวสันตั้งตรง เกาะติดหนาแน่น ใบเป็นใบเดี่ยว การเกาะติดของใบบนกิ่งแบบเวียนและมีหนวดที่โคนก้านใบ ใบรูปไข่เกือบกลม 5 เหลี่ยม ปลายแหลม โคนเว้าเป็นติ่งหู ขอบหยักบิดเป็นคลื่น หลังใบมีขนสั้นสีขาวจำนวนมาก ก้านใบสีเขียวอ่อนแถมเหลืองยาว มีขนชนิดเดียวกัน ดอกเป็นดอกเดี่ยวแยกเพศกัน เกิดที่ซอกใบ ดอกสีขาวกลีบดอกส่วนโคนเชื่อมติดกัน เป็นหลอดส่วนปลายแยกเป็นกลีบ 4 - 5 กลีบ ดอกเพศเมียที่ฐานดอกมีรังไข่ทรงกลม ดอกเพศผู้ไม่มีรังไข่ ผลทรงกลม ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดทรงกลมรีแบนมีเยื่อหุ้มเมล็ดเป็นเมือกใสสีเขียวเข้มเกือบดำ เยื่อหุ้มเมล็ดจะมีสีเขียวเข้ม การใช้ประโยชน์ ลักษณะสมุนไพรผลใช้เป็นยาถ่ายอย่างแรง เถา รสขม ต้มอาบ แก้เมื่ตผดผื่นคัน
	ขี้รำไพหรือฟักข้าว	เป็นไม้เถาเลื้อยพัน มีมือเกาะใบเป็นใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ ใบรูปหัวใจหรือรูปไข่กว้างยาวเท่ากันประมาณ ๖-๑๕ เซนติเมตรขอบใบหยักเว้าลึกเป็นแฉก ๓-๕ แฉก การใช้ประโยชน์ เป็นยารักษาโรค เช่นเบาหวาน การป่นเป็นน้ำดื่มเพื่อสุขภาพ
	ขี้หนอน	เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีความสูงของต้นประมาณ 20 เมตร เปลือกต้นด้านนอกเป็นสีเทาดำ

		เรียบ แตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ มีรูระบายอากาศสีน้ำตาลทั่วไป ส่วนเปลือกด้านในเป็นสีขาว ตามลำต้นหรือกิ่งไม้จะมีหนามยาว ๆ อยู่ประปราย ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด การใช้ประโยชน์ เปลือกไม้ใช้ทำยาแก้ไข้ แก้ร้อนใน
	ไข่เน่า	ไม้ยืนต้น มีทั้งขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ลำต้นมีความสูงประมาณ 10-12 เมตร ใบเป็นใบประกอบ มีสีเขียวเข้มคล้ายจิ้งมีขนาดไม่เท่ากัน ปลายใบแหลม ผิวใบด้านบนเกลี้ยงมีสีเขียวเข้มและเป็นมัน ส่วนท้องใบมีสีอ่อนกว่า และมีขนสั้นอยู่ประปราย ก้านใบย่อยยาวประมาณ 1-7 เซนติเมตร ส่วนก้านช่อใบจะยาวประมาณ 7-20 เซนติเมตรดอกไข่เน่า ออกดอกเป็นช่อผลไข่เน่า หรือลูกไข่เน่า มีลักษณะเป็นรูปไข่หรือรูปไข่กลับ การใช้ประโยชน์ บริโภคผลช่วยบำรุงสมอง เปลือกลำต้นรสฝาดแก้อาการท้องเสีย
	จันทร์กระจ่าง	เป็นไม้ต้น สูง 6-15 เปลือกแตกและมียางใสซึมออกมา โตเร็ว ใช้เวลา 5-7 ปี จึงออกดอก ชอบความชื้นสูง ทนน้ำท่วมขัง เหมาะจะปลูกในที่โล่งแจ้งริมน้ำ หรือในที่ที่มีน้ำหลาก น้ำท่วม: ออกเป็นช่อสั้นๆยาว 10 -30 เซนติเมตรตามซอกใบและปลายกิ่ง มี 5 กลีบ ดอกบานเพียงวันเดียวแล้วร่วงหล่นลงโคนต้น มีสีขาว มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบติดที่ขั้วผล ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีน้ำตาล แตกได้เป็น 3 เลี้ยงภายในมี 1 เมล็ด ผลเป็นรูปเกือบการใช้ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ มีทรงพุ่มกลมสวยงาม ดอกมีกลิ่นหอมค่อนข้างแรงมาก ใช้ย้อมเสื้อผ้า โดยใส่ไว้ในตูเสื้อผ้า ทำให้มีกลิ่นหอม
	จำปูน	ไม้พุ่มขนาดเล็ก ต้นใบและกิ่งคล้ายๆ กระดังงา ลำต้นสูงประมาณ 2-4 เมตร ดอกเป็นดอกเดี่ยว มี 3 กลีบ โคนกลีบสีเขียว เมื่อบานเต็มที่ประมาณ 1 นิ้ว มีกลิ่นหอมแรงในช่วงกลางวันและหอมอ่อนในช่วงเช้า ดอกบานวันเดียวแล้วร่วงออกดอกตลอดปี แต่จะมีดอกตกในช่วงฤดูฝน ผลเป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 4-10 ผล เมื่อผลแก่แล้วเมล็ดจะแตกตัวกระเด็นไปได้ไกล การใช้ประโยชน์ เป็นไม้ประดับดอกมีกลิ่นหอมแรง

	จำปูลิ่งหรือมะไฟลิง	เป็นผลไม้พื้นถิ่นภาคใต้ผล สีเหลืองอมส้ม ผลค่อนข้างกลม แต่ลักษณะเป็นสันเล็กน้อย มีก้านผลยาวห้อยทิ้งน้ำหนักลงมาจากกึ่ง เพราะมักจะออกดอกที่ก้านกิ่ง แต่ละก้านช่อมีก้านขั้วสั้นๆยึดผลย่อย สลับไปมาซ้ายขวาในหนึ่งก้าน เปลือกหุ้มผลบางและเปลือกด้านในแยกออกได้เป็นห้องๆ (locule) โดยมีเมล็ดในแต่ละห้อง เมล็ดที่สมบูรณ์ที่เจริญเต็มพื้นที่ ส่วนใหญ่จะมีสามเมล็ด ในหนึ่งผล
	จิกนา	เป็นไม้ประเภทผลัดใบ สูง 5-15 เมตร ลำต้นเป็นปุ่มปม ปลายกิ่งลู่ลง ใบอ่อนเสี้ยนน้ำตาลแดงเข้ม ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเวียนสลับถี่บริเวณปลายยอดรูปใบหอก หรือรูปไข่กลับ ปลายและโคนใบแหลม ขอบจักถี่ ดอกออกเป็นช่อยาวที่ปลายยอด ห้อยลงเป็นระย้า ราว 30-40 เซนติเมตร มีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ ติดทนอยู่จนเป็นผล กลีบดอกสั้น ปลายแยกเป็น 4 กลีบ หลุดร่วงง่าย เป็นสีแดง หรือ ชมพู มีเกสรตัวผู้เป็นฝอย ๆ สีชมพู หรือ สีแดง จำนวนมาก ผลลักษณะกลม ยาว มีเมล็ด ดอกออกระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มีนาคม ในปีถัดไป การใช้ประโยชน์ ยอดอ่อน และดอกรับประทานเป็นผักสดเปลือกและต้นมีสรรพคุณใช้เบื่อปลา นอกจากนี้แล้วเนื้อไม้ยังใช้ทำไม้อัด ทำเครื่องเรือน
	ชะมวง	ไม้ยืนต้นขนาดกลางอยู่ในวงศ์ GUTTTIFERACEAE พบได้ตามป่าร้อนชื้นทั่วไป เปลือกเรียบ สีน้ำตาลเข้มเกือบดำ มีน้ำยางสีเหลืองขุ่น ใบเดี่ยว ผิวใบเป็นมัน เนื้อใบหนา มีรสเปรี้ยว ดอก เป็นช่อขนาดเล็ก กลีบดอกแข็ง หนา ผลสดทรงกลม ผิวเรียบมีพู่สั้นๆรอบผล ผลอ่อน สีเขียวอมเหลืองสุกแล้วมีสีเหลืองถึงส้มขอบขึ้นในดินกร่อยหรือดินชายทะเล การใช้ประโยชน์ มีฤทธิ์เป็นยาสมุนไพร ใบและผลรสเปรี้ยวใช้เป็นยาระบาย ฟอกโลหิต รากใช้แก้ไข้[1] ใบมีรสเปรี้ยวใช้ปรุงอาหารได้หลายอย่าง เช่น ทางภาคตะวันออกใช้ปรุงรสเปรี้ยวในหมูชะมวง ทางภาคใต้ นำไปใบใส่ปรุงรสเปรี้ยวในต้มเนื้อชะมวง
	ตะไคร่ต้น	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่สูง 10-15 เมตร ลำต้นอ่อนเป็นสีเขียว เมื่อแก่เป็นสีเทา ผิวเปลือกเรียบ เปลือก

		บาง แตกกิ่งก้านหนาแน่น ส่วนปลายต้นเป็นพุ่มกว้าง เนื้อไม้เป็นสีน้ำตาลอ่อน มีกลิ่นหอมฉุนเหมือนกับกลิ่นตะไคร้แกง ตะไคร้กอ หรือตะไคร้บ้าน ใบเดี่ยวออกเรียงสลับ รูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายและโคนใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ เนื้อใบแข็งและกรอบ หลังใบสีเขียวสด ท้องใบสีนวล ดอก ออกเป็นช่อกระจุกตามซอกใบ แต่ละช่อประกอบด้วยดอกย่อย 5-6 ดอก ลักษณะดอกกลม สีเหลืองเข้ม ผล กลม เมล็ดมีเยื่อสีแดงหุ้ม ดอกออกตลอดปี ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดและตอนกิ่ง มีชื่อเรียกอีกคือ
	ฝาง	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง หรือเป็นไม้พุ่ม หรือไม้พุ่มกึ่งไม้เถา ผลัดใบ มีความสูงของต้นประมาณ 5-13 เมตร ลำต้นและกิ่งมีหนามแข็งและโค้งสั้น ๆ อยู่ทั่วไป ถ้าเนื้อไม้หรือแก่นเป็นสีแดงเข้มและมีรสขมหวาน จะเรียกว่า “ฝางเสน” แต่ถ้าแก่นไม้เป็นสีเหลืองส้มและมีรสฝาดขื่น จะเรียกว่า “ฝางส้ม” การใช้ประโยชน์ เนื้อไม้และแก่นมีสรรพคุณเป็นยาแก้บำรุงร่างกาย แก้ประดง
	พิลังกาสง	เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม มีความสูงของต้นประมาณ 2-3 เมตร ลำต้นแตกกิ่งก้านสาขาออกรอบต้น แต่ไม่มากนัก ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกันเป็นคู่ ๆ ตามข้อต้น ดอกเป็นช่อตามปลายกิ่งหรือตามส่วนของยอด ดอกเป็นสีเหลืองนวลการใช้ประโยชน์ ยอดอ่อนบริโภคเป็นผักกับขนมจีนบำรุงตับ ใบใช้ทำสบู่ เปลือกลำต้นต้มกับน้ำกินแก้ลม
	มะเกลือ	เป็นไม้ยืนต้นในวงศ์ Ebenaceae พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณทั่วไป กิ่งอ่อนมีขนนุ่ม ผลดิบของมะเกลือมีสรรพคุณเป็นยา จัดเป็นพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง สมัยก่อนนิยมใช้ยาผลมะเกลือไปย้อมผ้า ผลที่เปลือกเป็นสีดำ เมื่อรับประทานทำให้หน้ามืด ตาลายตาพร่ามัว อาเจียน ท้องเดินและตาบอดได้
	มะนาวเทศ	เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 1.5-4.5 เมตร ลำต้นมีสีเทาอมเหลือง ตามกิ่งก้านมีหนามแหลมเป็นคู่ยาว 1-

		2 เซนติเมตร ใบประกอบชนิดมีใบย่อย 3 ใบ ออกสลับกัน เป็นสองแถว รูปไข่ปลายเว้าเล็กน้อย ใบกลางมีขนาดใหญ่ กว้าง 1.5-2 เซนติเมตร ยาว 2.5-5 เซนติเมตร ใบมีขนาดเล็ก สีเขียวเป็นมัน ดอกมีสีขาวคล้ายดอกแก้ว แต่มีขนาดเล็กออกดอกตามซอกใบ ผลมีลักษณะกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร สีเขียวแก่ เมื่อสุกมีสีแดง รับประทานได้
	มะพลับ 	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเปลาตรง มีความสูงของต้น ประมาณ 8-15 เมตร ทรงพุ่มทึบ เปลือกต้นเรียบเป็นสีเทา ปนดำ หรือบางที่แตกเป็นร่องเล็ก ๆ ตามยาว ส่วนเนื้อไม้ เป็นสีขาว ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด พบขึ้นในป่าที่ ลุ่มต่ำบริเวณกันชน ระหว่างป่าบกและป่าชายเลน ชายป่า พรุ บริเวณชายคลอง ป่าดิบใกล้แหล่งน้ำ ป่าละเมาะริม ทะเล ในประเทศไทยพบได้ทางภาคใต้ การใช้ประโยชน์ ผล รับประทานเป็นผลไม้ เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้ทาง การเกษตร
	มะพุด 	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีความสูงของต้นประมาณ 7-10 เมตร ทรงพุ่มแน่นทึบ ลำต้นตั้งตรง และอาจมีร่องรอยของ แผลเป็น เกิดจากการหลุดร่วงของกิ่งก้านทั่วไป โดยจะแตก กิ่งก้านต่ำเป็นพุ่มโปร่ง ก้านจะแตกออกจากลำต้นค่อนข้าง ถัด และเปลือกลำต้นเป็นสีน้ำตาลเข้ม เรียบ และแตกเป็น ร่องตื้น การใช้ประโยชน์ ผลสดรับประทานเป็นผลไม้ ผล ดิบใช้แทนมะนาวในการทำแกงส้ม
	มะม่วงเบา 	ผล มีลักษณะคล้ายกับผลมะม่วงกะล่อน หรือผลมะม่วง แอปเปิ้ล แต่ขนาดของผลใหญ่กว่า เปลือกผลค่อนข้างหนา ติดผลเป็นพวง ไม่น้อยกว่า 10-20 ผล เมล็ดเล็ก ผลดิบรส เปรี้ยวจัด ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดและตอนกิ่งพันธุ์ เป็นพันธุ์ พื้นเมืองทางภาคใต้ นิยมปลูกและนิยมรับประทานมาแต่ โบราณแล้ว ผล ดิบช้ำน้ำ ให้น้ำเยอะ รสชาติเปรี้ยวจัด จึง ถูกนำไปใช้ประกอบอาหารจำพวกยาชนิดต่างๆหลายอย่าง

	รางจืดเถา	ไม่ต้องใช้น้ำมะนาว หรือสับเป็นฝอยผสมกับข้าวยาปักซีได้ เป็นไม้เลื้อยหรือไม้เถา ที่มีเนื้อแข็ง ลำต้นหรือเถากลมเป็นปล้อง มีสีเขียวสดหรือสีเขียวเข้ม ลำต้นไม่มีขนและไม่มีมือจับ ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เถาในการปักชำ ใบเป็นใบเดี่ยว คล้ายรูปหัวใจออกตรงข้ามกัน ดอกออกเป็นช่อห้อยลงมาตามซอกใบช่อละ 3-4 ดอก ดอกรูปแตรสั้น มีสีม่วงอมฟ้า มีใบประดับสีเขียวประแดง กลีบเลี้ยงรูปจาน โคนกลีบดอกมีสีเหลืองอ่อน โคนดอกเป็นหลอดกรวยยาวประมาณ 1 เซนติเมตร เชื่อมติดกันเป็นหลอด และมักมีน้ำหวานบรรจุอยู่ภายในหลอด กลีบดอกมีปลายแยกเป็น 5 กลีบ มีเกสรตัวผู้ 4 อัน ผลมีลักษณะเป็นฝักกลม ปลายเป็นจะงอย เมื่อแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีกการใช้ประโยชน์ รากและเถาของรางจืด สามารถใช้รับประทานเป็นยาแก้ร้อนใน ใบและรากใบรางจืด ใช้เป็นยาพอกบาดแผล
	สตางค์	เป็นไม้พุ่มสูง 1-3 เมตรลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม 8-10 เหลี่ยมใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ก้านใบมักจะแผ่เป็นกาบหุ้มกิ่งเอาไว้ ใบย่อยจำนวนมากปลายแหลมโคนมน ขอบใบจักเป็นซี่เล็ก ๆ ดอกสีแดงเข้มออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาว ดอกขนาดเล็กมีจำนวนมากอัดกันแน่น กลีบดอกปลายแยกเป็น 5 แฉก ผลค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร มี 3 พู เมื่อสุกเป็นสีดำ ออกดอกตลอดปีแต่จะตกในช่วงหน้าฝน การใช้ประโยชน์รากสดหรือแห้งต้มกับน้ำจนเดือดดื่มเป็นยาแก้ไอ ครั้นเนื้อครั้นตัว ปวดเมื่อยตามร่างกายและขับเหงื่อ ใบ ง่ายไฟให้เกรียม ใช้พอกศีรษะ แก้วเวียน มึนงง ตำเป็นยาพอกแก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และแก้ผื่นคันตามผิวหนัง น้ำยาง จากใบอ่อนกินเป็นยาช่วยย่อย ทั้งต้น ผสมกับสมุนไพรอื่น ต้มน้ำดื่ม รักษาเมะเร็งเต้านม ผลรับประทานได้
	ส้มจุก	เป็นไม้ยืนต้น สูงระหว่าง 5-7 เมตร เป็นส้มชนิดหนึ่งในกลุ่มส้มเปลือกอ่อนเช่นเดียวกับส้มโชกุนและส้มเขียวหวานทั่วไป จะมีส่วนที่แตกต่างคือที่บริเวณขั้วผลจะมีปุ่มสูงคล้าย

		จุก จึงถูกเรียกชื่อว่า “ส้มจุก” (ทั่วไป) ส่วนในท้องถิ่นภาคใต้เรียกว่า “ส้มแป้นหัวจุก” การใช้ประโยชน์ บริโภคเป็นผลไม้
	ตาลโตนด	เป็นพันธุ์ไม้พวงปาล์มขนาดใหญ่ สกุล Borassus ในวงศ์ปาล์ม (Arecaceae) แยกเพศกันอยู่คนละต้น ต้นสูงถึง 40 เมตร ลำต้นเป็นเสี้ยนสีดำแข็งมาก แต่ใ้กลกลางลำต้นอ่อนบริเวณโคนต้นจะมีรากเป็นกลุ่มใหญ่ ใบเหมือนพัดขนาดใหญ่ กว้าง 1 – 1.5 เมตร มีก้านเป็นทางยาว 1 – 2 เมตร ใบใช้จักสานทำภาชนะหรือสานปลาตะเพียนแขวนเปลเด็ก ซอดอกใช้ทำน้ำตาลสด หรือน้ำตาลปีบ ผลอ่อนหรือหัวตาล ใช้ทำแกง เมล็ดอ่อนบริโภคสดหรือทำขนมผลแก่ใช้ทำขนมตาล
	หยี	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบรูปไข่คล้ายใบพิทูล ดอกสีขาวขนาดเล็ก ออกเป็นช่อ ผลออกเป็นพวง เมื่อดิบสีเขียว สุกแล้วเป็นสีดำ เนื้อสีน้ำตาล หวานอมเปรี้ยว เมล็ดสีน้ำตาล รูปร่างแบน ผลมีวิตามินซีสูง ไม่รับประทานสดแต่นิยมนำมาแปรรูป เช่น ลูกหยีฉาบ ลูกหยีกวน ลูกหยีทรงเครื่อง ใช้ทำน้ำผลไม้
	ส้มคางคก 	เนื่องจากผิวผลมีลักษณะขรุขระคล้ายผลมะกรูด หรือผิวหนังของตัวคางคก จึงถูกตั้งชื่อว่า “ส้มคางคก” เป็นไม้ยืนต้นสูง 5-8 เมตร ใบเดี่ยว ออกสลับ รูปรี ปลายแหลม โคนสอบ ใบคล้ายใบทุเรียนเทศ ดอก เป็นช่อกระจุกตามลำต้นใกล้โคนต้น เป็นสีขาวอมชมพู ลักษณะดอกเหมือนดอกมะเฟือง “ผล” โตเต็มที่วัดตามขวางผลประมาณ 3-4 นิ้ว พุด เนื้อผลหนาเกือบครึ่งนิ้ว 1 ผล มี 1 เมล็ด มีดอกและติดผลทั้งปี ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดและตอนกิ่ง ผลดิบมีรสชาติเปรี้ยวฉ่ำน้ำ ผานเป็นชั้นบริโภคสด ผลคั้นเอาน้ำใช้แทนน้ำมะนาวปรุงอาหารหลายชนิด
	สวาท 	ลำต้นและกิ่งก้านของเถาสวาทมีหนามแหลมอยู่ทั่วไป ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ขนาดใหญ่ ยาว 30-50 ซม. มีดอกสีเหลือง เป็นช่อยาว 15-25 ซม. ออกดอกตรงกิ่งเหนือซอกใบขึ้นไปเล็กน้อย ผลเป็นฝักรูปรี หรือขอบขนานแกม

		รูปรี มีขนยาวแหลมแข็งคล้ายหนามตามเปลือก แต่ละฝักมี 2 เมล็ด เมล็ดกลมเปลือกแข็ง เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5-2 ซม. สีเทาแกมเขียว การใช้ประโยชน์ เมล็ดแห้งรื้อยเป็น สร้อยคล้องคอให้อยู่ยงคงกระพัน ใบสวาทมีสรรพคุณเป็น สมุนไพรอย่างหนึ่งเป็นยาขับลม แก้กุกเสียด ผลใช้แก้ กระษัย
	สามสิบ	ไม้เลื้อย ขึ้นที่ต้นไม้อื่นข้างเคียงด้วยหนาม หนามเปลี่ยนมาจากใบเกล็ดบริเวณข้อ ลำต้นสีเขียวแกมเหลือง ต้นกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 2-5 มม. ปีนป่ายขึ้นได้สูงถึง 5 เมตร ลำต้นผิวเรียบ ใบเดี่ยว เรียงตัวแบบสลับ ใบเป็นเกล็ด รูปสามเหลี่ยม ดอกช่อ raceme เกิดที่ซอกกิ่ง ก้านช่อดอก ยาว 3-15 มม. ดอกย่อย เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 3-4 มม. ก้านดอกย่อยยาว 2-3 มม. กลีบ (tepals) 6 กลีบ สีขาว เกสรเพศผู้ จำนวน 6 อัน ก อับเรณูสีน้ำตาลอ่อน เกสรเพศเมีย 1 อัน รังไข่ superior ovary สีเขียวแกมเหลือง ลักษณะทรงกลม 3 ยอดเกสรตัวเมีย แยกเป็น 3 แฉก ผลและเมล็ด ผลสด berry สีแดง หรือแดงอมม่วง เส้นผ่าศูนย์กลาง 5-8 มม. กานรใช้ประโยชน์ รากนำมาต้ม หรือเชื่อม
	สิงห์โมรา	เป็นไม้ล้มลุกมีหัวอยู่ใต้ดิน ลำต้นสั้นพื้นผิวดินเล็กน้อย ลำต้นเป็นสีชมพูอ่อน ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดและวิธีการแยกหัว เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนปนทรายที่ระบายน้ำได้ดี มีความชื้นสูง และชอบแสงแดดรำไร ใบเป็นใบเดี่ยว ดอกเป็น การใช้ประโยชน์ นำใบมาดองยาบำรุงกำลัง และ ยาอายุวัฒนะ
3.2 ชุมชนในเขตอำเภอคลอง หอยโข่ง จังหวัดสงขลา	กระโดน	จัดเป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง พุ่มแน่นทึบ ความสูงของต้นประมาณ 10-20 เมตร เปลือกต้นหนาเป็นสีดำหรือสีน้ำตาลดำ แตกก่อนเป็นแผ่น ต้นมีกิ่งก้านสาขามาก ส่วน

		เนื้อไม้เป็นสีแดงเข้มถึงสีน้ำตาลแกมแดง พบได้ตามป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าหญ้าและป่าแดงขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เมล็ดในช่วงฤดูฝน และวิธีการตอนกิ่ง
	กระถินทุ่ง	เป็นไม้ล้มลุก อายุปีเดียว สูงประมาณ 30 เซนติเมตร มีลำต้นใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ แตกต่างจากลำต้นเป็นกระจุกใกล้พื้นดิน เป็นกอเจริญขึ้นมาเหนือดิน ใบรูปใบดาบถึงรูปแถบแคบ แผ่นใบเรียบ โคนใบแผ่เป็นกาบ ปลายใบเฉียงถึงแหลม ฐานใบสอบ ขอบใบเรียบ ไม่มีก้านใบ ดอกช่อ สีเหลืองสด ดอกย่อยเบียดอัดกันแน่น รูปทรงกลมหรือรี กลีบดอกมี 2 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ สีเหลือง กลีบดอกชั้นนอกมี 2 กลีบ กลีบบางมีขนาดใหญ่ กลีบดอกชั้นในโคนกลีบติดกัน ขอบจักละเอียด กลีบดอกค่อนข้างกลม เกสรเพศผู้ มี 6 อัน ผลเดี่ยว เมื่อแก่แห้งและจะแตกออก เมล็ดขนาดเล็ก ติดอยู่ตามช่อดอก มีสีดำ เป็นจำนวนมาก พอแก่เต็มที่จะร่วงไป พบมากขึ้นตามที่ดินปนทราย หรือทุ่งนาที่ทิ้งร้าง ออกดอกราวเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม การใช้ประโยชน์ ใช้เป็นยาระบายและยาถ่ายในม้า วัว และควาย
	กะพ้อ	<i>Licuala paludosa</i> Griff.) เป็นปาล์มลำต้นเดี่ยว สูง 1-3 ม. ลำต้นแตกหน่อเป็นกอ ใบมีลักษณะคล้ายฝ่ามือ เรียงเวียนสลับ รูปกลม ก้านใบรูปสามเหลี่ยม มีหนามแหลมสีดำ ใบประกอบด้วยกลุ่มใบย่อย 6-9 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีใบย่อย 3-4 ใบ ใบย่อยรูปแถบ ปลายเบี้ยว และเว้าเป็นหางปลา โคนสอบ ออกเป็นกลุ่มชิดกันที่ปลายก้านใบ โคนก้านใบมีเส้นใยประสานกันหุ้มหนาแน่น กาบใบเล็กเป็นหลอดสีเขียว ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงสั้น แยกแขนงเป็นช่อเชิงลด 5-7 ช่อ ห้อยลง ดอกไม่มีก้าน กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปถ้วย เมื่อดอกเจริญขึ้นกลีบเลี้ยงจะฉีกออกทางด้านข้าง กลีบดอกรูปคนโท โคนติดกัน ปลายแยกเป็น 3 แฉก เกสรเพศผู้ 6 อัน ติดกันเป็นวงรอบกลีบดอก เกสรเพศเมียเล็ก ฝังใต้ออนบนตัดแบน ผลกลม แก่จัดสีส้ม เนื้อบาง เมล็ดกลม การใช้ประโยชน์ เป็นไม้ประดับ ใบนามาท่อนม ได้แก่ท่อน้ำดื่ม
	กำแพงเจ็ดชั้น	เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง หรือไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 2-6 เมตร เปลือก

		ลำต้นเรียบสีเทานวล เนื้อไม้มีวงปีสีน้ำตาลแดงเข้มจำนวนหลายชั้นเห็นชัดเจน เรียงซ้อนกันเป็นชั้น 7-9 ชั้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม สลับตั้งฉาก ใบรูปวงรีกว้าง ปลายแหลมหรือมน โคนใบสอบ ดอกเล็ก สีเขียวอมเหลืองหรือเหลือง ออกเป็นช่อ แบบกระจุกหรือช่อแยกแขนงสั้นๆ ตามซอกใบ มีกลีบดอก 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 3 รังไข่มี 3 ช่อง ช่อนอยู่ในจานฐานดอก ก้านเกสรเพศเมียสั้น ผลสดค่อนข้างกลม ผิวผลเกลี้ยง รูปกระสวยกว้าง หรือรี ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 เซนติเมตร ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีแดงหรือสีแดงอมส้ม ภายในมีเมล็ดกลมขนาดใกล้เคียงกับผล 1 เมล็ด การใช้ประโยชน์ เป็นสมุนไพรพื้นบ้านยาสมุนไพร เนื้อไม้ ต้มน้ำดื่ม แก้โรคไต แก้ท้องผูก ยาระบาย แก้ลมตีขึ้น ลำต้น แก้ปวดเมื่อย (เข้ายากับ ตาไก่ ตากวาง อ้อยดำ ขมิ้นเกลือ ดอกหิน ตับเต่า ใช้ลำต้นของทุกต้นรวมกัน มาต้มน้ำดื่ม) ยาระบาย (เข้ายากับ ยาปะดง ตากวาง ดอกไผ่ คอแลน พาสาน) ขับปัสสาวะ (เข้ายากับ แก่นตาไก่ แก่นตากวาง แก่นดอกไผ่ แก่นตานกกด) แก้วริดสีดวงทวาร (เข้ายากับ ว่านงวงช้าง แก่นกระถิน ปูนขาว แล้วต้ม)
	ข่าลิง	ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน สูง 50-150 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน กว้าง 4-10 ซม. ยาว 15-30 ซม. ผิวใบเกลี้ยง ปลายใบแหลม ดอก สีแดงอมม่วงหรือสีขาวอมเขียวถึงเหลืองนวล ออกเป็นช่อ ยาว 15-25 ซม. ดอกย่อยขนาด 1 ซม. กลีบรองดอก เชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 3 แฉก กลีบดอก โคนเชื่อมกัน เป็นหลอดสั้นๆ กลีบปากแผ่ ปลายแยกเป็น 3 กลีบ มีเส้นสีม่วง แกมแดงเป็นทาง ผล รูปทรงกลม ขนาดประมาณ 1 ซม. ผลแก่สีส้ม ถึงแดง ปลายผลมักมีกลีบเลี้ยงติดอยู่ การใช้ประโยชน์ โดยการบริโภคยอด ดอก ผล หน่ออ่อน
	จิกนาหรือจิกน้ำ	เป็นไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน สูง 50-150 เซนติเมตร ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยมีขนาดเล็ก รูปขอบขนาน ขอบใบเรียบ ปลายใบมนกว้าง 1-1.5 เซนติเมตร

		ดอกเป็นแบบช่อมีดอกย่อย กลีบรองดอก เชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 3 แฉก กลีบดอก โคนเชื่อมกัน เป็นหลอดสั้นๆ กลีบปากแผ่ ปลายแยกเป็น 3 กลีบ มีเส้นสีม่วง แกมแดงเป็นทาง ผล รูปทรงกลม ขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร ผลแก่สีส้ม ถึงแดง ปลายผลมักมีกลีบเลี้ยงติดอยู่ การใช้ประโยชน์ เหง้าแก้ปวดท้อง แก้กูกเสียดแน่นเฟ้อ เป็นยาถ่าย แก้กามโรค ใช้ทาเวลาถูกแมลงกัดต่อย สตรีอยู่ไฟใช้กินหลังคลอด แก้วเวียน แก้วฝิตาษ ฝีเส้น ฝีทราย ฝีฝักบัว แก้วเลื่อนน้อย แก้วเลื่อนใหญ่ ขับพยาธิในลำไส้ เหง้าและราก แก้วประดง รักษาอาการโรค แก้วเลื่อน พืชฝี ปวดท้อง ผายลม ขับลมในลำไส้ แก้วพิษสุนัขบ้า
	มะเดื่อ	เป็นไม้ยืนต้น สูง 10-15 เมตร ใบเดี่ยวออกเรียงสลับ ใบมีขนาดใหญ่ปลายแหลม โคนสอบ สีเขียวสดเป็นมัน ใบดกและหนาทึบ ดอกออกเป็นช่อตามลำต้นและกิ่งก้าน ดอกเกิดจากภายในฐานรองดอกที่มีรูปร่างคล้ายผลเป็นดอกแยกเพศในช่อเดียวกัน “ผล” เป็นกลุ่มหรือเป็นพวง รูปทรงกลมหรือแป้นเล็กน้อย ผลโตเต็มที่ขนาดปลายนิ้วหัวแม่มือผู้ใหญ่ ผลอ่อนสีเขียวสด การใช้ประโยชน์ ผลอ่อนบริโภคเป็นผักสด และเป็นสมุนไพรโดยเปลือกลำต้น และ ราก ต้มน้ำดื่มเป็นยาแก้ท้องเสีย, แก้วประดง และเมื่อดมผื่นคันตามผิวหนังตีมากลูกล้าง ส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ คือ
	พุงวัว	เป็นไม้ต้นผลัดใบในวงศ์ LEGUMINOSAE เป็นไม้ยืนต้นสูง 20-30 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ เปลือกลำต้นเรียบ ผิวสีน้ำตาลหรือเทา มีพูปอน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยออกตรงกันข้าม แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปหอก ดอกออกเป็นช่อตามปลายกิ่งหรือง่ามใบ ทรงดอกถั่ว กลีบเลี้ยงสีเขียว เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย กลีบดอกสีแสดแกมม่วงทึบ เกสรตัวผู้สีเหลืองอยู่กลางดอก กลิ่นหอม ออกดอกช่วงเดือนมกราคม-เมษายน ผลเป็นผลเดี่ยว ผลอ่อนแบนเมื่อผลแก่ เมล็ดขยายใหญ่จนเกือบเป็นทรงกระบอก มี 1-3 การใช้ประโยชน์ เมล็ดผลใช้เป็นอาหารสัตว์ ลำต้นใช้ก่อสร้าง

	พรวด	เป็นไม้ป่าขึ้นเองตามธรรมชาติที่ติดทะเล เขตภูมิอากาศตั้งแต่โซนร้อน (Tropic) ไปจนถึงแบบกึ่งโซนร้อน (Subtropic) ผล นอกจากจะใช้รับประทานได้แล้ว ยังมีสรรพคุณทางยา ใช้รักษาโรคบิดและโรคท้องร่วง รากและใบต้มแก้ท้องร่วงและปวดท้องและใช้หลังสตรีคลอดบุตร
	ทั้ง	เป็นไม้ยืนต้น ใช้ในงานก่อสร้าง ใบใช้ห่อขนมข้าวหมากหรือทำหลังคาที่พักอาศัย
	เทพทาโร	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลับทึบ สีเขียวเข้ม ลำต้นเรียบไม่มีพูพอน เปลือกต้นสีเทาอมเขียวหรืออมน้ำตาล ค่อนข้างเรียบ แตกเป็นร่องยาวตามลำต้น เมื่อถากเปลือกออกจะมีกลิ่นหอม กิ่งมีลักษณะอ่อนเรียว เป็นชนิดใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกัน ใบรูปรีแกมรูปไข่หรือรูปไข่แกมรูปขอบขนานดอก ออกเป็นช่อ สีขาวหรือเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม ออกดอกตามปลายกิ่งเป็นกระจุก ผล มีขนาดเล็กและกลม ลักษณะเนื้อไม้ มีสีเทาแกมน้ำตาล มีกลุ่มหอมฉุน ลักษณะเนื้อไม้ การใช้ประโยชน์ ยอดอ่อนและบริเวณเป็นผักสด
	ผักกูดแดงหรือลำเท็ง	ลักษณะเหมือนเฟิร์นอยู่รวมกันเป็นกอ เป็นไม้เถามีไหลเลื้อยไปยาวเกาะยึดติดกับไม้อื่น ใบแบบเฟิร์นคล้ายยอดผักกูด มีใบย่อย ๑๕ คู่ สีแดงอมน้ำตาล ขอบใบหยักเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม ด้านหน้าเรียบมันวาว มีขนตามก้านใบ ขยายพันธุ์โดยแยกเถาปลุก ขึ้นง่าย ให้อุดมตลอดปีการใช้ประโยชน์ บริเวณยอดอ่อนเป็นผักสด
3.3 ชุมชนบ้านเกาะทากเหนือ หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านนาใน หมู่ที่ 7 ตำบลนาหว้า อำเภोजะนะ	ส้มจุก	เป็นไม้ยืนต้น สูงระหว่าง 5-7 เมตร เป็นส้มชนิดหนึ่งในกลุ่มส้มเปลือกอ่อนเช่นเดียวกับส้มโชกุนและส้มเขียวหวานทั่วไป จะมีส่วนที่แตกต่างคือที่บริเวณขั้วผลจะมีปุ่มสูงคล้ายจุก จึงถูกเรียกชื่อว่า “ส้มจุก” (ทั่วไป) ส่วนในท้องถิ่นภาคใต้เรียกว่า “ส้มแป้นหัวจุก” การใช้ประโยชน์ บริเวณ

3.4 ชุมชนบ้านทุ่งคลองสอง หมู่ที่ 3 ตำบลควนลัง อำเภอลาดใหญ่	ส้มโอหอมขนาดใหญ่	เป็นผลไม้ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางในตระกูลเดียวกับส้ม แตกกิ่งก้านสาขาที่ยอด ลำต้นมีสีน้ำตาล มีหนามเล็ก ๆ สูงประมาณ 8 เมตร ใบเป็นแผ่นหนาสีเขียวเข้ม โคนก้านใบมีหูใบแผ่ออกเป็นรูปหัวใจ แผ่นใบเหมือน มะกรูด ดอกออกเป็นช่อมีเกสร 20-25 อัน ผลกลมโต ตรงขั้วมีจุกสูงขึ้นมา ผิวผลเมื่อยังอ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่จัดเปลี่ยนเป็นสีเขียวอมส้ม ผิวของเปลือกผลมีต่อมน้ำมันกระจายทั่วไป เนื้อกึ่งเป็นสีชมพูแดง การใช้ประโยชน์ บริโภคเป็นผลไม้